

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Univerzita Hradec Králové
Ústav sociální práce

Teorie a právo neziskového sektoru

Jan Hloušek, Zuzana Hloušková, Pavel Hanuš

Gaudeamus 2013

Recenzovali:

doc. PhDr. Eva Mydlíková, PhD.

PhDr. Ladislav Vaska, PhD.

Ing. Milan Jiruška

Publikace neprošla jazykovou úpravou.

Edice texty k sociální práci

Řada: Právo v sociální práci – sv. 15

Studijní materiál vznikl za podpory projektu

Inovace studijních programů sociální politika a sociální práce na UHK s ohledem na potřeby trhu práce (CZ.1.07/2.2.00/28.0127), který je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

ISBN 978-80-7435-305-5

Obsah

1	Úvod	6
2	Terminologie neziskového sektoru	8
2.1	Dobročinnost.....	8
2.2	Občanská společnost.....	9
2.3	Občanský sektor.....	10
2.4	Neziskový sektor.....	10
2.5	Nevládní neziskové organizace.....	12
2.6	Veřejná a vzájemná prospěšnost.....	13
3	Legislativa neziskového sektoru	15
3.1	Právní tradice	15
3.2	Základní legislativa pro neziskový sektor v ČR.....	16
3.3	Daňové povinnosti NNO.....	19
3.4	Povinnosti NNO jako zaměstnavatele.....	21
4	Občanské sdružení.....	23
4.1	Založení	23
4.2	Stanovy občanského sdružení	24
4.3	Orgány občanského sdružení	25
4.4	Výdělečná činnost občanského sdružení.....	26
4.5	Účetnictví občanského sdružení.....	26
4.6	Zánik občanského sdružení.....	26
5	Obecně prospěšná společnost.....	28
5.1	Založení a vznik obecně prospěšné společnosti	28
5.2	Zakládací listina	29
5.3	Orgány obecně prospěšné společnosti	30
5.4	Účetnictví obecně prospěšné společnosti.....	31
5.5	Výroční zpráva.....	32
5.6	Zánik obecně prospěšné společnosti	32

6	Nadace a nadační fond	34
6.1	Zřízení a vznik nadace	34
6.2	Nadační listina	36
6.3	Orgány nadace	36
6.4	Podmínky pro poskytování nadačních příspěvků.....	38
6.5	Výdělečná činnost nadace	38
6.6	Účetnictví nadace.....	39
6.7	Výroční zpráva.....	39
6.8	Zánik nadace	39
6.9	Nadační fond.....	41
6.10	Zřízení a vznik nadačního fondu.....	41
6.11	Orgány nadačního fondu.....	42
6.12	Výdělečná činnost nadačního fondu	42
6.13	Účetnictví nadačního fondu	42
6.14	Zánik nadačního fondu	42
7	Účelové zařízení církve	43
7.1	Zřízení a vznik účelového zařízení církve.....	43
7.2	Orgány účelového zařízení církve.....	45
7.3	Výdělečná činnost účelového zařízení církve	46
7.4	Účetnictví účelového zařízení církve	46
7.5	Výroční zpráva.....	46
7.6	Zánik účelového zařízení církve	47
8	Role a funkce neziskového sektoru v občanské společnosti	48
8.1	Funkce neziskových organizací	48
8.2	Systémový pohled na funkce neziskových organizací	51
9	Ekonomické přístupy k neziskovému sektoru.....	53
9.1	Členění podle sektorů národního hospodářství (teorie V. Pestoffa).....	53
9.2	Členění NNO podle hospodaření s příjmy (teorie H. Hansmanna).....	54
10	Neziskový sektor a stát	56

10.1	NNO a veřejné služby	56
10.2	Podíl NNO na zabezpečení veřejných služeb	57
10.3	Státní dotační politika	60
11	Dárcovství a dobrovolnictví	62
11.1	Definice a typy dobrovolnictví	63
11.2	Současný stav dobrovolnictví u nás	65
11.3	Dobrovolnické programy	66
11.4	Dárcovství.....	68
12	Budování struktur neziskového sektoru	71
12.1	Modely struktur NNO	71
12.2	Významné nadace a nadační fondy.....	79
13	Posilování kapacity neziskového sektoru.....	84
13.1	Posilování informační kapacity neziskového sektoru	84
13.2	Koncepce rozvoje neziskového sektoru v ČR.....	85
14	Závěr	89
15	Literatura	91
16	Rejstřík	93

1 Úvod

O neziskovém (nebo také občanském) sektoru, tak jak jej chápeme dnes, hovoříme až po roce 1989. S nástupem demokracie a v kontextu jednotné Evropy bylo potřeba vytvořit nástroje pro vznik a rozvoj občanské společnosti. Prvním počinem na tomto poli byl v dubnu 1990 schválený zákon č. 83 o sdružování občanů, který umožnil naplnit v Ústavě a Listině základních práv a svobod deklarovanou svobodu sdružování (tedy obnova spolkové činnosti). Základní princip občanské společnosti byl tedy zakotven a nezbývalo, než jej začít naplňovat. Právní forma - občanské sdružení - vyhovovala nejrůznějším podobám občanských aktivit a snadnost založení i administrace finančních toků vyvolala jejich obrovský boom. Pod tímto typem se zaregistrovala také veškerá seskupení včelařů, rybářů, myslivců, sbory dobrovolných hasičů, sportovní jednoty a oddíly, odbory, svazy chovatelů a ochránců zvířat, kluby turistů, seniorů, zdravotně postižených apod. Nejprve provizorní ustanovení hospodářského zákoníku a poté úprava při velké novelizaci občanského zákoníku v roce 1991 umožnily zavedení jiné právní formy - nadace. Kvůli legislativnímu vakuu kolem rozpadu federace komplexní zákon přišel až v roce 1997. Do té doby vznikla celá řada nadací, které vykonávaly nejrůznější druhy aktivit, z nichž většina nové právní úpravě ale nevyhovovala. Záchranou pro ně nebyla ani alternativa nadačního fondu (de facto varianta nadace bez nadačního jmění). Důsledkem toho se z více než 5000 nadací jich přísné podmínky nového zákona splnilo jen několik desítek. Ostatní se buď transformovaly na jinou právní formu, nebo většinou zanikly. Jako třetí právní forma, určena k poskytování obecně prospěšných služeb, byla do našeho právního řádu jako zcela nová právní forma zavedena zákonem č. 248/1995 Sb. obecně prospěšná společnost. Právní úprava stanovila do té doby až nezvykle přísně organizační strukturu i podmínky fungování, což se projevilo v nízkém počtu nově vzniklých obecně prospěšných společností. Tento stav se však začal pozvolna měnit, dnes jsou tyto společnosti již běžným a známým typem neziskové organizace. Paletu právních forem nevládní neziskové organizace uzavírají účelová zařízení církví, založená podle zák. č. 3/2002 Sb. pro poskytování charitativních služeb. Počátkem 90. let 20. stol k nám začaly proudit zahraniční nadace a programy mezinárodní pomoci, aby podpořily masivně rozvoj neziskového sektoru s úmyslem upevnit křehkou demokracii. Zlepšila se také situace ve financování občanských aktivit (zejména po roce 1998). Přibližně

třetinu všech prostředků spotřebovaných neziskovými organizacemi pokrývaly dotace z veřejných rozpočtů. Ty směřovaly především do oblasti sociální a zdravotní, výchovy, vzdělávání a sportu a kultury. Zvýšil se také podíl soukromých dárců a výnosů z vlastní výdělečné činnosti neziskových organizací. Co do rozmanitosti právních forem i možnosti realizace nejrůznějších občanských aktivit poskytuje náš právní řád poměrně dobrou platformu pro existenci i rozvoj nevládních neziskových organizací jako projevů angažovaného občanského života.

Smyslem tohoto textu je poskytnout základní vhled do problematiky neziskového sektoru z pohledu vybraných přístupů a s ohledem na stávající legislativní rámec, ve kterém subjekty neziskového sektoru fungují. Jsme si vědomi, že nejsme schopni téma neziskového sektoru uchopit do hloubky, věnujeme se spíše zmapování širě všech aspektů a témat, která v současné době podléhají obecnému diskurzu. Zaměřujeme se především na otázky struktury a funkčnosti jednotlivých složek neziskového sektoru. Kvůli přehlednosti a srozumitelnosti se proto dopouštíme určitých zjednodušení, aby byly informace dostupné i čtenáři bez jakékoliv vstupní znalosti. Zároveň si však ve světle připravované reformy opěrné legislativy uvědomujeme, že východisko tohoto textu tím pozbyde na platnosti a bude ho potřeba brzy revidovat. Přesto věříme, že tento text bude vnímán jako dobrý „odrazový“ můstek pro pochopení chystaných změn i stavu, který díky nim nastane.

2 Terminologie neziskového sektoru

2.1 Dobročinnost

Kořeny dobročinnosti sahají hluboko do minulosti a jsou spojeny s přirozenými pocity altruismu a solidarity se slabšími a potřebnými. Sociální pomoc byla v počátcích lidské společnosti závislá především na možnostech rodiny, později na vůli obce (opřené o tzv. domovské právo) a dobročinnosti. S prvními projevy dobročinnosti se setkáváme již v prostředí středověkých měst - velký počet nemocných, žebráků, lidí bez domova a opuštěných dětí si vyžádal vytvoření zařízení (chudobinců, starobinců či sirotčinců), jejichž provoz byl financován výhradně z dobrovolných darů zámožných jednotlivců, příp. z prostředků církve. Rovněž středověké městské školy byly do značné míry závislé na dobročinnosti. Na dobročinnosti stálo v podstatě i ošetřování raněných a nemocných. I školy se snaží alespoň o minimální zaopatření chudých dětí - z darů jsou nakupovány nezbytné oděvy, učebnice i potraviny. Sociální pomoc zůstala závislá na filantropickém cítění majetných osob ještě po celé 19. a částečně i 20. století. Přínosnou roli v péči o chudé a sociálně slabé představovaly např. krejcarové spolky (zajišťovaly distribuci teplých polévek sociálně slabým žákům obecných a měšťanských škol), církve a řada dobročinných spolků, jejichž vznik umožnil říšský spolkový zákon z roku 1867. Poté nastal rozmach spolkové činnosti a po celé zemi se houfně zakládaly nejrůznější spolky, vlastenecké a vzdělávací, studentské, hudební, ochotnické, podpůrné, zájmové, okrašlovací, také tělovýchovné organizace, hasičské jednoty a sportovní kluby. Spolková činnost se stala každodenní součástí lidských aktivit. Pestrý a bohatý spolkový život, jehož se účastnili významní umělci, vědci i politici představitelé, opakovaně poškodily obě světové války i události roku 1949 a 1968. Jako prostor pro občanské svobody a pluralitu názorů žádnému z totalitních režimů nemohl vyhovovat a byl státní mocí systematicky potlačován. Sdružování občanů bylo omezeno na organizace tzv. Národní fronty nebo probíhalo v rámci sice tolerovaných, ale přehlížených institucí. (Hloušek J., Hloušková, 2011). Veškerou dobročinnost převzal na svá bedra stát. Změnu přinesl až revoluční rok 1989.

2.2 Občanská společnost

Oblast občanské společnosti je především oblastí lidského sdružování, ať už neformálního nebo formálního charakteru, hnutí a iniciativ, spolku, společností, církví, asociací, svazu, klubu, sboru, nadací a dalších subjektu, kterých v každé svobodné společnosti existují desítky tisíc a které usilují o naplnění nejrozmanitějších cílů. Činnost v této tak bohatě rozčleněné a jedním pohledem obtížně přehlédnutelné sféře je jedním z nejautentičtějších projevů humanity a neodmyslitelnou součástí každé společnosti, která se chce oprávněně označovat za demokratickou. Občanská společnost je pojem označující prostor mezi oblastí privátních zájmu a působením státu. Jedná se o oblast dobrovolného sdružování mimo sféry trhu, státu i soukromého života, v níž se projevuje společná provázanost našeho světa. Existence občanské společnosti je založena na tom, že demokratický politický systém je postaven na možnosti občana přímou participací ovlivňovat věci veřejné. V takovémto prostoru, samotné občanství znamená členství v politické pospolitosti, a s tím spojená práva a povinnosti, včetně práva podílet se na výkonu politické moci. Občanské jednání nezahrnuje jen „jednání podporující zájmy celé politické pospolitosti, ale také sledování soukromých zájmů ve sdružení s druhými lidmi mimo rodinu, s výjimkou sdružení primárně zaměřených na dosahování zisku“, ale představuje koncept, s nímž jsou spojovány určité hodnoty, funkce, ale i struktura. (Skovajsa a kol. 2010: 35-36). V normativní perspektivě by měla občanská společnost zajišťovat přílišnou nerozpínavost státní moci a obstarávat ochranu proti ní. Dalším předpokladem je, že nezávislá občanská společnost legitimizuje stát a jeho vládu. Jsou tedy legitimní pouze tehdy, mají-li podporu a důvěru občanů. Další důležitou funkcí je participace, která zajišťuje občanům bezproblémový kontakt s veřejnou správou. V neposlední řadě je to také funkce integrační. To znamená, že pokud chceme v demokratické společnosti uspět a ovlivnit ji, musíme se sdružovat a spolupracovat s druhými. Občanská společnost v západních zemích často přijímá přívlastek garanta svobody a demokracie. V takovémto prostoru tedy vzniká prostředí, kde existují různá seskupení participujících individuů. (Štogr 2001:20) Předpoklad vzniku různých uskupení je zakotven v Listině základních práv a svobod, v článku 20, jehož obsah přiznává každému jedinci, že se může svobodně sdružovat. Toto je myšleno na neformální úrovni, není ale zakázáno konané spolčování formalizovat.

2.3 Občanský sektor

Pojmenování občanská společnost někteří autoři nahrazují termínem občanský sektor, který představuje oblast, v níž občané na rozdíl od veřejného sektoru mezi sebou udržují vztahy na základě rovnosti a která současně na rozdíl od tržního sektoru zahrnuje občanské jednání. J. Štoger (2001:22) definoval občanský sektor jako *dobrovolnou sebeorganizaci společnosti za účelem dosažení společenské prosperity* a podle něj zahrnuje i tzv. občanské iniciativy. Pojem občanské iniciativy je širší a zahrnuje jak občanské organizace, tak neformální a neinstitucionalizované aktivity. Podle Skovajsy (2009:16) občanský sektor představuje *„oblast lidské činnosti nacházející se mezi rodinou, trhem a státem. Vyplňují ji soukromá sdružení občanů zakládaná dobrovolně pro sledování potenciálně neomezeného množství cílů, jimž je společné pouze tolik, že jsou cíle legální, neomezující osobní, politická nebo jiná práva občanů, a nepatří k nim snaha dosáhnout soukromého zisku ani přímého podílu na výkonu politické moci.“* V literatuře i v odborných diskusích se pak objevují střídavě ve stejném významu různá označení: nestátní sektor, neziskový sektor, třetí sektor, dobrovolnický sektor, charitativní sektor, nezávislý sektor. Výběr z mnoha možných variant pak často závisí na kontextu, ve kterém je termín použit a na tom, jaký jeho rys chce uživatel zdůraznit. U nás se nejvíce ustálilo označení neziskový sektor.

2.4 Neziskový sektor

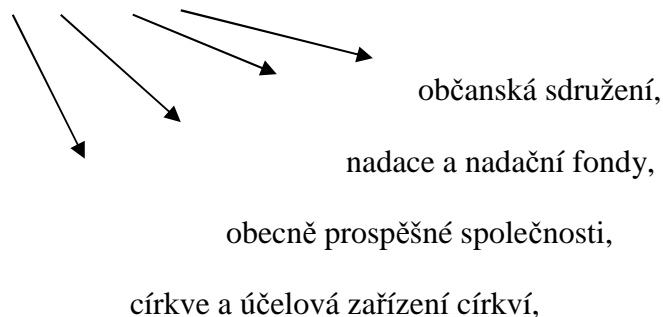
Neziskový sektor chápeme jako prostor mezi státem, státními institucemi, trhem, ziskovými soukromými společnostmi a jednotlivými občany nebo skupinami občanů. Představuje formy činností, které většinou mohou fungovat nezávisle na státu a jeho mocenských orgánech. Tento sektor tvoří nevládní neziskové organizace, které představují různé formy dobrovolného sdružování občanů sdílejících společné hodnoty a ochotných spolupracovat na společném díle. Jejich cílovou funkcí není zisk ve finančním vyjádření, ale přímé dosažení užitku, tj. plnění vytčených cílů definovaných jako poslání organizace.

Neziskový sektor tvoří organizace, které jsou založeny na jiných motivech, než je ekonomický zisk, a veškeré případné zisky vkládají zpět do činnosti organizace. Jsou autonomní vůči státu a existují téměř ve všech oblastech lidské činnosti. Do

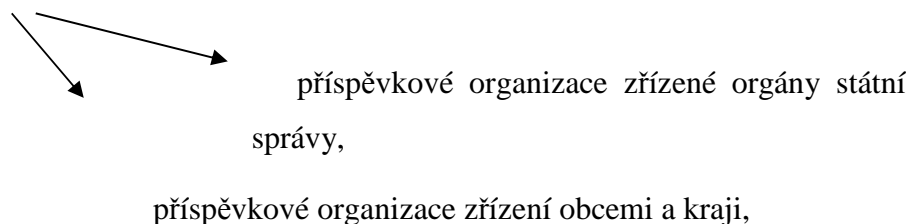
neziskového sektoru patří například subjekty poskytující veřejné služby, subjekty pracující pro své členy, subjekty financující činnosti ostatních apod. NNO pracují v mnoha veřejně prospěšných oblastech, jako jsou sociální služby, péče o zdravotně postižené, řešení sociálních patologií, ochrana životního prostředí, kultura a ochrana kulturních památek, volnočasové aktivity dětí a mládeže, sport a rozvoj komunitního života. Různorodost je hlavním rysem a silnou stránkou tohoto sektoru, s nímž se obvykle také spojuje řada přínosů pro demokratickou společnost. Zasahuje svými aktivitami mnoho oblastí občanského života, zejména kulturu, ochranu památek, umění, výzkum a vzdělávání, zdravotní péči, sociální služby, ochranu životního prostředí, ochranu lidských práv, komunitní rozvoj, práci s dětmi a mládeží, rekreaci, sport, tělovýchovu, vč. sebe sama (např. podpora strukturovanosti neziskového sektoru, posilování jeho PR, rozvoj dárcovství a dobrovolnictví aj.).

Subjekty, které spadají do neziskového sektoru, můžeme dělit dle právní formy takto

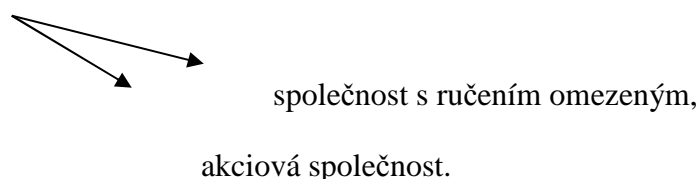
1. nevládní neziskové organizace

2. neziskové organizace založené vládní autoritou

3. ostatní subjekty založené za jiným účelem než podnikání

2.5 Nevládní neziskové organizace

Nevládní neziskové organizace (dále jen „NNO“) představují různé formy dobrovolného sdružování občanů sdílejících společné hodnoty a ochotných spolupracovat na společném díle. Můžeme se však setkat i s jiným označením, např. nestátní neziskové organizace, které explicitně vyjadřuje jakousi „odluku“ od státu, někdy i určité opozitní postavení těchto subjektů vůči státu. Řešení nepřináší ani pojem nevýdělečné organizace, které sice napovídá, že se může jednat o organizace, které nejsou založeny za účelem podnikání. Jakýsi obecný kompromis vyjadřuje označení neziskové organizace, které je však velmi nepřesné (zahrnuje např. i státní neziskové organizace, ale užívá se spíše jen pro označení těch nestátních či nevládních) a navíc evokuje představu, že takové organizace nesmí vytvářet zisk, nebo jsou ztrátové, resp. hospodaří se schodkovými rozpočty (Stejskal 2012:15). Pravdou však je, že zisk vytvářet mohou, např. vedlejší (doplňkovou činností), důležitým aspektem však je povinnost reinvestovat takto získané prostředky do hlavní činnosti, resp. do naplňování svého poslání (tzv. princip neziskovosti). Nejpoužívanější definice neziskového sektoru, tzv. strukturálně-operacionální (Salamon, L. M. a kol. 2003. Global Civil Society. An Overview. Baltimore: The Johns Hopkins University.), říká, že neziskový sektor tvoří instituce, které jsou:

- Organizované (organized), tedy vyznačující se jistou institucionalizací své struktury. Fungují např. na základě jasně formulované zakládací smlouvy či zřizovací listiny, mají stanovenou organizační strukturu, náplň činnosti, apod.
- Soukromé (private), tedy institucionálně oddělené od vlády. Tento rys by neměl být mylně interpretován jako oddělení těchto organizací od státních financí, které pro ně jsou velmi významné v celé vyspělé Evropě a i v USA.
- Nerozdělující zisk (non-profit), tedy veškeré zisky musí být zpětně vloženy do činnosti organizace. Tento požadavek český právní řád zohledňuje v definici organizací založených za jiným účelem, než je podnikání.
- Samosprávné (self-governing), tedy disponující vnitřní strukturou se stanovením řídicích a kontrolních kompetencí.

- Dobrovolné (voluntary), což znamená „na dobrovolné bázi“, tedy přítomnost nějakého dobrovolného prvku, ať už se jedná o motivace k založení samotné organizace, nebo o účast dobrovolníků ve statutárních orgánech či jinde v organizační struktuře.

V poslední době se řada autorů přiklání k pojmu „organizace občanské společnosti“, který se o výše uvedenou definici opírá (Skovajsa a kol, 2010:38-39). Komunikace s explicitním vyjmenováním všech 7 charakteristik (původních 5 charakteristik bylo později doplněno ještě o další 2 vlastnosti: nepolitické a nenáboženské) je však dost komplikovaná a zdlouhavá, proto se nakonec i my přikláníme k používání pojmu nezisková organizace, byť je to termín nevyhovující úrovni současné vědecké debaty.

2.6 Veřejná a vzájemná prospěšnost

Z hlediska zaměření lze rozdělit NNO na dva ideální typy - veřejně prospěšné a vzájemně prospěšné. Vzájemně prospěšné organizace jsou typicky členské organizace a sledují především zájmy a prospěch svých členů, veřejně prospěšné organizace se zabývají především veřejně prospěšnou činností. V realitě se oba typy činnosti do značné míry prolínají, často i v rámci jedné konkrétní organizace. Přesné odlišení vzájemné a veřejné prospěšnosti je v praxi obtížné. Definice veřejně prospěšných organizací je politickým rozhodnutím, svázaným s podporou určitého typu NNO. Definice veřejné prospěšnosti je v ČR diskutována mnoho let, ale přesto je význam pojmu veřejná prospěšnost dosud nejednoznačný. Různé výše zmíněné zákony uvádějí a v lepším případě definují výčtem činností veřejnou prospěšnost v termínech "veřejně prospěšná činnost", "veřejně prospěšný účel", "obecně prospěšný cíl" apod. - např. zmínka v zákoně č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, kde z titulu blíže nedefinované veřejné prospěšnosti je garantováno osvobození od daní.

Obecně tedy můžeme říci, že *organizace veřejně prospěšné* jsou založeny za účelem produkce veřejných statků (služeb), které uspokojují potřeby veřejnosti. Působí většinou v těchto oblastech:

- kultura, ochrana památek, umění
- výzkum a vzdělávání, rozvoj školství
- zdravotní péče a sociální služby

- ochrana životního prostředí, ekologická výchova,
- ochrana lidských práv, práva menšin, záchrana života
- komunitní rozvoj, obnova venkova
- práce s dětmi a mládeží,
- rekreace, sport, tělovýchova
- humanitární činnost a charita

Organizace vzájemně prospěšné jsou tudíž založeny za účelem vzájemné podpory skupin občanů, které jsou spjatý společným zájmem, tj. jejich posláním je uspokojování svých vlastních zájmů (resp. zájmů členské základny), tyto zájmy musí být k veřejnosti nekorektní (nesmí odporovat zájmům druhých) a nesmí porušovat zákony. Příklady takových uskupení představují:

- včelaři, myslivci, rybáři,
- chovatelé psů, koček, hospodářských zvířat; zahrádkáři, pěstitelé kaktusů apod.
- vyznavači určitých životních stylů (dýmkaři, šermíři, keltové, vegetariáni), kluby vojenské historie,
- příslušníci subkultur (např. hippies, sci-fisté, trampové, technoři),
- alternativní sportovci, fanoušci, milovníci deskových her,
- zástupci profesí (knihovníci, zdravotníci, hasiči, historici apod.) či pracovních pozic (ředitelé škol, manažeři),
- amatérští umělci (výtvarníci, hudebníci, spisovatelé),
- svépomocné skupiny (mateřská centra, anonymní alkoholici, sdružení zdravotně postižených občanů).

3 Legislativa neziskového sektoru

3.1 Právní tradice

Rozvoj neziskového práva ve střední a východní Evropě ovlivňovaly a ovlivňují tři navzájem propojené a přece rozdílné právní tradice: **evropská - pramenící z římského práva**; angloamerická a sovětská. První a možná nejvlivnější je tradice práva kontinentální Evropy (civil law). Právní systémy, vycházející z této tradice, ve všeobecnosti požadují, aby se neziskové organizace umístily do dvou rozdílných organizačních forem: do občanských sdružení anebo nadací. Základy tohoto dělení je možné zpětně vystopovat až ke konceptům pramenícím v římském právu. Podle nich jsou sdružení (universitas personarum) skupinami jednotlivců angažujících se ve společných aktivitách. Nadace (universitas rerum) jsou zase sdruženími majetku na určitý konkrétní účel. Protože se v systémech kontinentálního práva klade velký důraz na právní formu daného subjektu, důležitý je **proces registrace**. Přijatá právní forma určuje mnohé **z práv a závazků daného právního subjektu**, a ta se registrace stává **mechanismem, který určuje, zda tento subjekt splňuje kritéria a odpovídá statusu**, ze kterého pro něj vyplývají určité výhody (například daňové úlevy).

Druhá právní tradice je postavena na právních systémech Anglie a bývalých britských kolonií, například také USA. Všeobecně se tzv. "common law" (**angloamerický anebo precedentální typ práva**) odlišuje od kontinentálního práva tím, jaký má při tvorbě právních norem **význam rozhodování soudců**. Podle tohoto konceptu jsou obvyklé systémy angloamerického práva nezaměřené v oblasti neziskového práva na organizační formu, ale **na účel existence právního subjektu**. **Status subjektu** a možnost využívat určité zvýhodnění (zejména v daňové oblasti) **nepramení z toho, jakou formu organizace nabývají, ale z toho zda prokážou, že účel jejich existence je "dobročinný"**. Ve většině systémů "common law" mohou neziskové organizace přijmout jakoukoli ze široké škály právních forem včetně sdružení, nadace, společnosti, trustu anebo neziskové korporace. Proces registrace /obvykle označovaný jako inkorporace) je lehčí a méně podstatnou záležitostí. Mnohem těžší je však získat rozhodnutí o tom, že důvodem existence neziskové organizace je "dobročinnost", angl. Charity, a že organizace může využívat daňové úlevy a jiné privilegia. Ve Spojených státech amerických s federální vládní strukturou se právní subjekt **nejprve zaregistruje na státním úřadě a potom požádá federální daňový**

úřad o postavení charitativní organizace. Snahy definovat, co vlastně je dobročinný účel organizace, můžeme sledovat až k Anglickému statutu dobročinných účelů, který byl přijatý roku 1601 za vlády královny Alžběty I. Tehdy se daný pojem poprvé rozšířil i o činnosti, které se nezabývaly jen zmírňováním bídy, ale také jinými cíli.

Třetí tradicí, která ještě stále ovlivňuje rozvoj neziskového práva ve střední a východní Evropě, je **tradice sovětského práva.** I když v současnosti již Sovětský svaz neexistuje, bylo by chybou ignorovat přetrvávající **vliv jeho právních tradic u nás.** V bývalých socialistických zemích existovaly v době vlády sovětského systému různé zákony, upravující **fungování úzce definovaného typu organizace,** například osobitě zákony pro mládežnické či umělecké organizace. Existoval zde sice **střešní zákon, sjednocující legislativu pro různé typy právních subjektů** - v praxi by však tento zákon těžko určil specifickou právní formu například na vznikající mládežnickou divadelní skupinu. A kdyby se **registrační úřad z nějakého důvodu rozhodl založení organizace neschválit,** pravděpodobně by nevyhovovala žádná ze zvolených forem. Sovětská právní tradice se ukázala jako příliš složitá, deformovaná a pro vznik nových organizací představující značné institucionální bariéry.

3.2 Základní legislativa pro neziskový sektor v ČR

Činnost NNO upravují v ČR následující zákony, podle nichž se řídí **proces registrace, organizační struktura, finanční řízení, hospodaření organizace a její zánik:**

Občanská sdružení se řídí zákonem **č. 83/1990 Sb.,** o sdružování občanů, ve znění pozdějších předpisů. Obecně prospěšné společnosti zákonem **č. 248/1995 Sb.,** o obecně prospěšných společnostech a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Nadace a nadační fondy zákonem **č. 227/1997 Sb.,** o nadacích a nadačních fondech a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Církve a náboženské společnosti, církevní právnické osoby zákonem **č. 3/2002 Sb.,** o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Dalšími důležitými právními úpravami, kterými se řídí některé oblasti, mající těsný vztah k NNO, jsou:· Zákon č. **198/2002 Sb., o dobrovolnické službě** a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů· Zákon č. **117/2001 Sb., o veřejných sbírkách** a o změně některých zákonů· Zákon č. 202/1990 Sb., o loteriích a jiných podobných hrách, ve znění pozdějších předpisů.

V platném právním řádu ČR existuje celá řada obecných zákonů, které platí i pro NNO, z nichž nejdůležitější jsou např.: zákon č. **586/1992 Sb., o daních z příjmů**, ve znění pozdějších předpisů v platném znění, zákon č. **235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty**), **zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví**, ve znění pozdějších předpisů.

NNO působícím v různých oblastech (např. sport, sociální služby atd.) se věnuje řada věcně příslušných zákonů, jejichž výčet zde však neuvádíme.

Tabulka 1 - Přehled legislativy upravující NNO

Číslo předpisu	Název předpisu	Účinný od	Přehled novelizací	Klíčová slova
116/1985 Sb.	Zákon o podmínkách činnosti organizací s mezinárodním prvkem	1. 1. 1986	157/1989 Sb. 161/2006 Sb. 227/2009 Sb. 424/2010 Sb.	organizace s mezinárodním prvkem, mezinárodní organizace
83/1990 Sb.	Zákon o sdružování občanů	1. 5. 1990	300/1990 Sb. 513/1991 Sb. 68/1993 Sb. 151/2002 Sb. 230/2006 Sb. 342/2006 Sb. 33/2008 Sb. 227/2009 Sb. 424/2010 Sb. 420/2011 Sb.	občanské sdružení, členství, odbory, stanovy, registr občanských sdružení
248/1995 Sb.	Zákon o obecně	1. 1. 1996	208/2002 Sb.	obecně prospěšná

	prospěšných společnostech		320/2002 Sb. 437/2003 Sb. 296/2007 Sb. 126/2008 Sb. 227/2009 Sb. 231/2010 Sb. 68/2013 Sb.	společnost, obecně prospěšná služba, zakládací listina, rejstřík obecně prospěšných společností
227/1997 Sb.	Zákon o nadacích a nadačních fondech	1. 1. 1998	210/2002 Sb. 257/2004 Sb. 296/2007 Sb. 126/2008 Sb. 160/2010 Sb. 227/2009 Sb. 158/2010 Sb. 188/2011 Sb.	nadace, nadační fond, nadační příspěvek, nadační dar, nadační jmění, nadační listina, rejstřík nadací a nadačních fondů
117/2001 Sb.	O veřejných sbírkách	1. 6. 2001	296/2007 Sb. 124/2008 Sb. 227/2009 Sb. 281/2009 Sb. 420/2011 Sb. 120/2012 Sb. 142/2012 Sb.	veřejná sbírka
3/2002 Sb.	O církvích a náboženských společnostech	7. 1. 2002	4/2003 Sb. 562/2004 Sb. 495/2005 Sb. 296/2007 Sb. 129/2008 Sb. 41/2009 Sb. 227/2009 Sb.	církev, církevní právnická osoba, rejstřík církví a náboženských společností, rejstřík evidovaných právnických osob

			420/2011 Sb. 375/2011 Sb. 428/2012 Sb.	
198/2002 Sb.	O dobrovolnické službě	1. 1. 2003	436/2004 Sb. 495/2005 Sb. 436/2004 Sb. 420/2011 Sb.	dobrovolník, dobrovolnická služba, vysílající organizace, přijímající organizace

Zdroj: autoři

3.3 Daňové povinnosti NNO

Nevládní neziskové organizace, stejně jako všechny ostatní právnické osoby, podléhají soustavě daňových zákonů. V této kapitole zmíníme daně, se kterými se neziskovky v praxi nejčastěji setkávají. K orientaci v daňové problematice je nutné znát některé pojmy:

- podnikání - soustavná samostatná činnost, provozovaná vlastním jménem na vlastní účet za účelem dosažení zisku,
- daň - povinná platba do státního nebo místního rozpočtu, určená k úhradě nákladů spojených s plněním funkcí orgánů veřejné správy,
- plátce daně - fyzická nebo právnická osoba, která je odpovědná za vyúčtování a odvod daně finančnímu úřadu,
- poplatník - fyzická nebo právnická osoba, k jejíž tíži je daň účtována,
- základ daně – hodnota, ze které se daň vypočítává,
- předmět daně – skutečnost, která zakládá daňovou povinnost,
- obrat - příjmy (jednoduché účetnictví) a výnosy (podvojně účetnictví) za zdanitelná plnění (tj. prodej výrobků a služeb), snížené o plnění osvobozená od daně z přidané hodnoty (poštovní služby, zdravotnické služby, sociální pomoc, loterie, výchova a vzdělávání, převod staveb a pronájem pozemků a staveb apod.).

Daňové řízení upravuje zák. č. 280/2009 Sb. daňový řád. Povinnost registrovat se u místně příslušného správce daně (finančního úřadu) mají poplatníci, kteří získali

oprávnění podnikat (živnostenské oprávnění), a to ve lhůtě 30 dnů. Registrovat se dále musí také plátcí, kterým vznikla povinnost srážet daň nebo zálohy na ni či daň vybírat od jiných poplatníků (např. zaměstnanců), a to do 15 dnů. Statutární orgán podá přihlášku na příslušném tiskopise a uvede na ni daně, jejichž placení přichází v úvahu. U neziskových organizací přichází vždy v úvahu daň z příjmu právnických osob. Méně často pak daň z přidané hodnoty. Pokud však organizace zaměstnává pracovníky nebo poskytuje odměny statutárním orgánům, měla by se registrovat jako plátce daně fyzických osob ze závislé činnosti a funkčních požitků, popř. k dani vybírané zvláštní sazbou.

Neziskové organizace se během své činnosti mohou setkat s řadou různých daňových povinností. Tyto povinnosti nejsou stanoveny žádným zvláštním předpisem odlišujícím neziskové organizace od organizací založených za účelem podnikání, a proto vyplývají z obecných daňových předpisů. V našem právním řádu rozlišujeme tzv. daně přímé a nepřímé. Mezi přímé daně patří zejména:

- daně z příjmu,
- daň silniční,
- daň z nemovitostí,
- daň dědická a darovací a z převodu nemovitosti.

Mezi nepřímé daně patří:

- daň z přidané hodnoty,
- daně spotřební.

Neziskové organizace mají nárok na daňové zvýhodnění. Např. předmětem daně darovací nejsou plnění na základě právního předpisu dotace ze státního rozpočtu, rozpočtů územních samosprávných celků. Poplatníkem daně je nabyvatel daru a dárce je ručitelem. Od daně darovací jsou osvobozena bezúplatná nabytí majetku určená na financování zařízení a humanitárních akcí v oblasti kultury, školství, vědy a vzdělání, zdravotnictví, sociální péče, ekologie, tělovýchovy, sportu, výchovy a ochrany dětí a mládeže a požární ochrany, pokud je majetek nabyt právnickými osobami zřízenými k zabezpečování těchto činností. Kromě toho jsou od daně darovací dále osvobozena bezúplatná nabytí majetku státem registrovanými církvemi a náboženskými společnostmi, obecně prospěšnými společnostmi na jejich činnost. Dále mohou

neziskové organizace využívat některé z daňových úlev, které náš právní řád nabízí. Poplatníci, kteří nejsou založeny za účelem podnikání, mohou snížit svůj základ daně až o 30%, maximálně však o 1 mil. Kč, použijí-li takto získané prostředky ke krytí nákladů (výdajů) souvisejících s činnostmi, z nichž získané příjmy nejsou předmětem daně. U těchto poplatníků nejsou předmětem daně příjmy činností vyplývajících z jejich činnosti (uvedené ve statutu, stanovách, atp.) za předpokladu, že náklady na tuto činnost jsou vyšší, a dále nejsou předmětem daně z dotací a příspěvků ze státního rozpočtu, rozpočtu krajů, měst a obcí, a z úroků z vkladů na běžných účtech. Kromě toho jsou od daně osvobozeny členské příspěvky občanských sdružení podle stanov, příjmy kostelních sbírek a příjmy z výnosů nadačního jmění.

3.4 Povinnosti NNO jako zaměstnavatele

Neziskové organizace v pozici zaměstnavatele mají stejné povinnosti a práva jako jakýkoliv jiná právnická osoba. Jako zaměstnavatel má tedy prvotní povinnost **oznámít** zdravotní pojišťovně, pro kterou bude provádět platby zdravotního pojištění svůj obchodní název, IČ, sídlo, právní formu, číslo bankovního účtu. Dále je organizace povinna oznamovat všechny změny v uvedených údajích nejpozději do 8 dnů. Zaměstnavatel je povinen **oznámít do osmi dnů nástup nového zaměstnance** do zaměstnání, ve kterém mu vzniká účast na nemocenském pojištění, a ukončení takového zaměstnání. Zaměstnavatel je povinen nejpozději v den splatnosti pojistného předat každé zdravotní pojišťovně, u které jsou pojištění jeho zaměstnanci, **přehled o platbách pojistného.**

Na žádost zdravotní pojišťovny je zaměstnavatel povinen **předložit údaje rozhodné pro výpočet pojistného** vč. rodného čísla každého zaměstnance a vést průkaznou evidenci o platbách pojistného. Zaměstnavatel je povinen zasílat příslušné zdravotní pojišťovně **kopie záznamů o pracovních úrazech**, a to najednou za uplynulý kalendářní měsíc.

Zaměstnavatel je povinen do osmi dnů provést **oznámení o změně zdravotní pojišťovny** zaměstnancem. Zaměstnavatel za zaměstnance oznamuje do osmi dnů skutečnosti rozhodné pro vznik nebo zánik povinnosti státu platit za zaměstnance pojistné (odchod do důchodu, nástup na mateřskou dovolenou apod.)

Zaměstnavatel má za povinnost odvádět platby pojistného na zdravotní pojištění za zaměstnance. Jednu třetinu pojistného zaměstnavatel srazí z hrubé mzdy zaměstnance, dvě třetiny hradí ze svých prostředků zaměstnavatel.

Pojistné se platí za jednotlivé kalendářní měsíce a je splatné v den, který je zaměstnavatelem určen pro výplatu mezd. Pojistné na sociální zabezpečení zahrnuje pojistné na důchodové pojištění (výplatou dávky je důchod) a nemocenské pojištění (výplatou dávky je nemocenská). **Organizace** mají za povinnost přihlašovat svého zaměstnance do 8 dnů od vstupu do zaměstnání, hlásit změnu výplatního termínu a předkládat nejpozději v den splatnosti pojistného přehled o vyměřovacích základech a o pojistném.

Zaměstnavatel má za povinnost odvádět platby pojistného za zaměstnance. Jednu třetinu (8%) srazí z hrubých mezd zaměstnanců a dvě třetiny (26%) hradí z vlastních prostředků.

Organizace odvádí pouze rozdíl mezi pojistným a vyplacenými dávkami nemocenského pojištění na účet České správy sociálního zabezpečení.

4 Občanské sdružení

Právní úpravu občanského sdružení naleznete v zák. č. 83/1990 Sb. o sdružování občanů. Zpravidla se jedná o sdružení fyzických nebo právnických osob za účelem dosahování a ochrany společného zájmu. Podmínkou je, že se jedná o nenáboženské, nepolitické a nepodnikatelské sdružení, které svojí činností nepopírá nebo neomezuje osobní, politická nebo jiná práva občanů pro jejich národnost, pohlaví, rasu, původ, politické nebo jiné smýšlení, náboženské vyznání a sociální postavení.

Sdružení tvoří především jeho členové, kteří by se měli aktivně účastnit na činnosti a řízení sdružení. Organizační pravidla (stanovy) se mohou měnit podle aktuální vůle většiny členů.

V České republice existovalo na počátku roku 2006 více než šedesát dva tisíc občanských sdružení. Občanská sdružení působí v oblasti kultury, sportu, školství, zdravotnictví, sociální oblasti, ekologie, myslivosti, požární ochrany apod. Patří mezi ně nejen sportovní kluby, mládežnické organizace, rybáři, dobrovolní hasiči, ale také např. odbory.

4.1 Založení

Sdružení mohou založit nejméně tři občané ČR, z nichž alespoň jeden je starší 18 let. Tito vytvoří tzv. přípravný výbor, který vypracuje stanovy sdružení a podá návrh na registraci. V návrhu je nutné uvést osobu, která je zmocněna jednat jménem přípravného výboru. K návrhu pak připojí dvojí vyhotovení stanov, které musí obsahovat minimálně název sdružení a jeho sídlo, dále cíl činnosti sdružení, orgány sdružení, způsob jejich ustavování, určení orgánů a funkcionářů oprávněných jednat jménem sdružení, a nakonec také ustanovení o organizačních jednotkách, pokud budou zřízeny a pokud budou jednat svým jménem.

Za podání návrhu se nevybírání správní poplatek. Návrh je možno podat osobně nebo poštou na adresu Ministerstva vnitra ČR, odbor všeobecné správy, oddělení volební a sdružování. Řízení o registraci je zahájeno dnem, kdy dojde ministerstvu vnitra návrh na registraci obsahující všechny náležitosti. Nemá-li návrh uvedené náležitosti a nebo jsou-li v něm údaje neúplné nebo nepřesné, ministerstvo na tuto skutečnost upozorní

zmocněnce přípravného výboru nejpozději do 5 dnů od doručení návrhu. Řízení se nezahájí, dokud nebudou odstraněny všechny nedostatky návrhu.

Registraci provede ministerstvo vnitra do 10 dnů od zahájení řízení, den registrace se vyznačí na to vyhotovení stanov, které se zašle zmocněnci přípravného výboru.

Není-li zmocněnci doručeno rozhodnutí o odmítnutí registrace ve lhůtě do 40 dnů od zahájení řízení, sdružení vzniká dnem následujícím po uplynutí této lhůty a tento den je také dnem registrace.

Proti rozhodnutí o odmítnutí registrace mohou členové přípravného výboru podat opravný prostředek (žalobu) k Vrchnímu soudu v Praze, a to nejpozději do 60 dnů ode dne doručení rozhodnutí o odmítnutí registrace.

Po úspěšné registraci (IČ také přiděluje ministerstvo vnitra) svolá přípravný výbor první valnou hromadu (shromáždění všech členů), která schválí stanovy a zvolí orgány sdružení. Orgán pověřený jednáním za sdružení pak založí běžný účet a zaregistruje sdružení na finančním úřadě k příslušným daním. Orgán pověřený jednáním za sdružení prokazuje svoje oprávnění zápisem z valné hromady dokladujícím volbu a stanovami s vyznačením registrace MVČR. Od roku 2005 Ministerstvo vnitra ČR nepovoluje činnost sdružením, která mají v cíli činnosti poskytování služeb jiným osobám než vlastním členům.

4.2 Stanovy občanského sdružení

Zákon nechává poměrně mnoho volného prostoru při vytváření stanov. Povinné je především uvedení názvu (odlišného od již existujícího právního subjektu), sídla, cíle činnosti, orgánů sdružení a způsob jejich ustanovení, určení orgánu oprávněného jednat za sdružení, ustanovení o organizačních jednotkách (jsou-li zřizovány, a pokud budou mít právní subjektivitu) a zásad hospodaření. Vše ostatní je ponecháno na libovůli zakladatelů. Ze zkušenosti však doporučuji věnovat tvorbě stanov dostatečnou pozornost. Cíl činnosti by měl být formulován s dostatečnou určitostí. Dále by mělo být zcela jasné jaké má sdružení orgány, jak se ustanovují a jakým způsobem jednají za sdružení. Doporučuji také přesně vymezit práva a povinnosti orgánů sdružení, ušetří to v budoucnu mnoho nepříjemností.

4.3 Orgány občanského sdružení

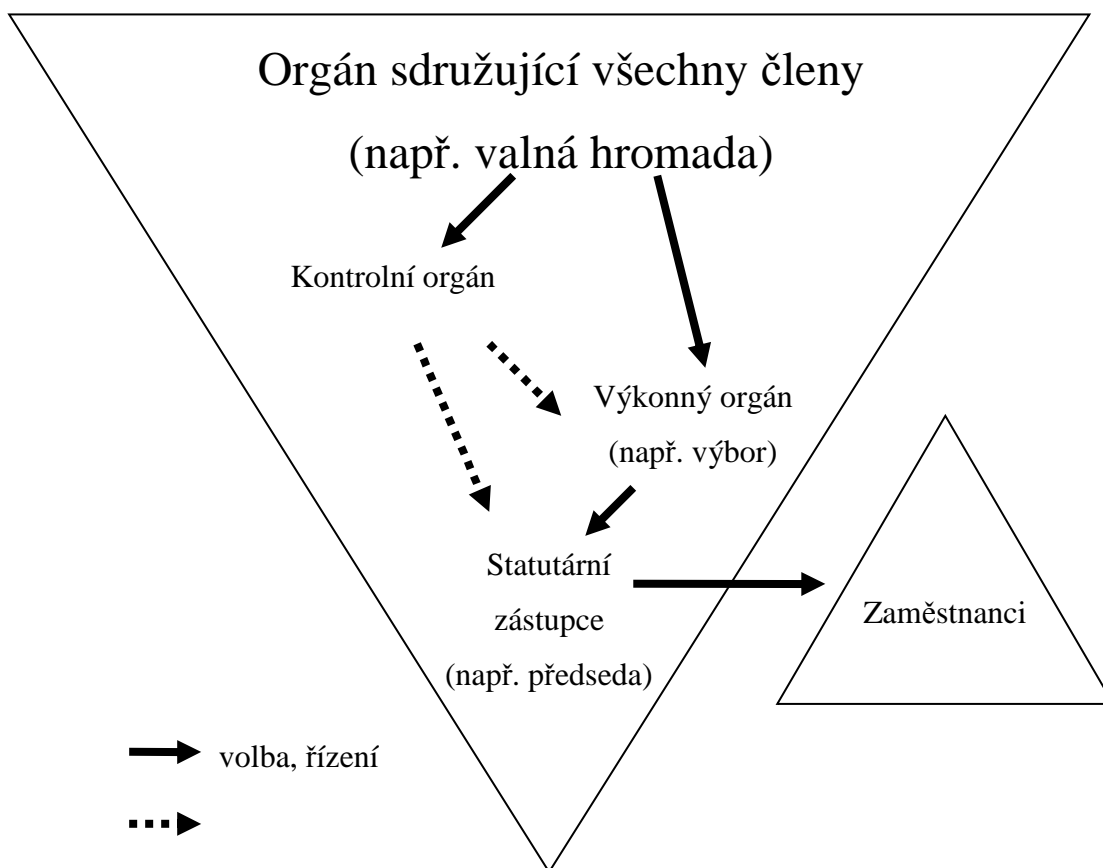
Zákon nechává na rozhodnutí občanského sdružení, jakou si vytvoří organizační strukturu. Nejvyšším orgánem sdružení bývá shromáždění všech členů (valná hromada), které má v kompetenci rozhodování o změnách stanov, volí obvykle členy výkonných a kontrolních orgánů, schvaluje členské příspěvky a určuje cíle činnosti sdružení a schvaluje výsledky hospodaření.

Dalším orgánem bývá kolektivní výkonný orgán (předsednictví či výkonný výbor), který řídí činnost sdružení v období mezi jednotlivými schůzemi valné hromady.

Většina sdružení dále stanovuje dozorčí orgán (revizor, dozorčí rada), který má za úkol kontrolu činnosti a hospodaření. Tento orgán podává zprávy obvykle valné hromadě.

V pořadí dalším obvyklým orgánem bývá statutární zástupce (předseda), který zastupuje sdružení navenek a jedná jeho jménem.

Obrázek 1 - Organizační schéma občanského sdružení

Zdroj: autoři

4.4 Výdělečná činnost občanského sdružení

Právní řád přímo nezakazuje občanskému sdružení výdělečnou činnost. Tato činnost však nesmí být hlavním cílem sdružení, ale pouze prostředkem k dosažení jeho cíle. Každopádně taková činnost musí být zmíněna ve stanovách. Pokud by výdělečná činnost naplňovala podmínky živnostenského zákona, musí sdružení získat živnostenské oprávnění, popř. splnit další podmínky, které právní řád pro výkon příslušné výdělečné činnosti požaduje. Typickým příkladem je vydavatelská činnost nebo příležitostný prodej vlastních výrobků.

4.5 Účetnictví občanského sdružení

Sdružení jako právnická osoba je povinna vést podvojně účetnictví. V souladu s §38a zákona o účetnictví mohou sdružení přechodně vést jednoduché účetnictví, pokud účtovali v systému jednoduchého účetnictví k 31. 12. 2004.

4.6 Zánik občanského sdružení

Zánik a likvidaci občanského sdružení upravuje jednak zákon o sdružování občanů a jednak obchodní zákoník (zák. č. 513/1991 Sb.).

Občanské sdružení zaniká dnem výmazu ze seznamu občanských sdružení, který vede ministerstvo vnitra. Zániku předchází zrušení sdružení s likvidací nebo bez likvidace (zrušuje-li se sloučením s jiným sdružením).

Sdružení může být zrušeno:

- rozhodnutím sdružení o rozpuštění,
- rozhodnutím sdružení o sloučení,
- rozpuštěním ministerstvem vnitra (pokud sdružení vyvíjí činnost příslušející politickým stranám, hnutím, církvím nebo organizacím sdružujícím občany k výdělečné činnosti nebo porušuje ustanovení zákona o sdružování občanů).

O sloučení s jiným sdružením může rozhodnout nejvyšší orgán sdružení. Při sloučení přechází všechna práva, majetek, závazky i členové na přejímající sdružení. Sdružení musí oznámit sloučení ministerstvu vnitra do 15 dnů.

Dojde-li k likvidaci, jmenuje nejvyšší orgán, popř. Ministerstvo vnitra ČR likvidátora a určí mu odměnu.

Likvidátor nejprve sestaví likvidační účetní rozvahu. Poté vyzve věřitele, aby se přihlásili o svá práva ve lhůtě ne kratší než 3 měsíce. Likvidátor oznámí vstup do likvidace v Obchodním věstníku, dále obci, v níž má nadace sídlo, finančnímu úřadu a rejstříkovému soudu.

Likvidátor zpeněží majetek sdružení tak, aby uspokojil pohledávky věřitelů. Zjistí-li likvidátor předlužení sdružení, podá návrh na konkurz. Nestanoví-li stanovy způsob vypořádání likvidačního zůstatku, rozhoduje o použití zůstatku nejvyšší orgán sdružení.

Ke dni skončení likvidace sestaví likvidátor účetní závěrku.

Po skončení likvidace požádá likvidátor ministerstvo vnitra o výmaz sdružení ze seznamu. K tomuto návrhu připojí zprávu o průběhu likvidace a souhlas finančního úřadu (popř. správy sociálního zabezpečení) se zánikem sdružení.

5 Obecně prospěšná společnost

Právní úpravu obecně prospěšné společnosti naleznete v zák. č. 248/1995 Sb. o obecně prospěšných společnostech. Jedná se o právnickou osobu založenou k poskytování obecně prospěšných služeb, jejíž zisk se nerozděluje mezi zakladatele, členy orgánů či zaměstnanců, ale používá se opět na financování obecně prospěšných služeb.

Služby by měly být poskytovány cílové skupině uživatelů (např. osoby mladší 15 let, nebo osoby v tíživé finanční situaci, apod.) za předem stanovených a pro všechny uživatele stejných podmínek.

Právní forma obecně prospěšné společnosti měla dle záměru zákonodárců postupně nahradit rozpočtové a příspěvkové organizace, jejichž zřizovatelem je stát nebo obecní úřady a které dosud poskytují zmíněné obecně prospěšné služby. Tento záměr se nezdařil, neboť nebyly koncepčně vyřešeny mechanismy převodu majetku a financování provozu. Také administrativní náročnost zřízení a činnosti této právní formy způsobily, že koncem roku 2005 bylo registrováno pouze 1158 těchto organizací.

5.1 Založení a vznik obecně prospěšné společnosti

Obecně prospěšnou společnost může založit právnická nebo právně způsobilá fyzická osoba. Více zakladatelů uzavře smlouvu. Je-li zakladatel jediný, nahrazuje smlouvu zakládací listina sepsaná formou notářského zápisu.

Společnost vzniká zápisem do rejstříku obecně prospěšných společností. Návrh na zápis do rejstříku musí být podán nejpozději do 90 dnů od založení (sepsání smlouvy nebo zakládací listiny). Návrh se podává u krajského soudu, v jehož obvodu má obecně prospěšná společnost sídlo. Seznam rejstříkových soudů je uveden v kapitole Nadace.

Kromě zakládací smlouvy (listiny) a návrhu na zápisy musí být přiloženy zejména tyto listiny:

- čestná prohlášení členů správní rady a členů dozorčí rady (viz kapitola Nadace),
- výpisy z rejstříku trestů správní rady a členů dozorčí rady ne starší šesti měsíců (u osob, které nemají trvalý pobyt na území ČR,

- obdobný doklad vydávaný v zemi jejich trvalého pobytu),
- podpisové vzory osob oprávněných jednat jménem obecně prospěšné společnosti (podpisové vzory je třeba úředně ověřit),
 - doklad prokazující splnění zvláštních podmínek požadovaných zákonem k poskytování obecně prospěšných služeb (např. živnostenské oprávnění),
 - doklad o splacení peněžitého vkladu nebo převzetí nepeněžitého vkladu zakladatelů (jako doklad postačí čestné prohlášení osoby pověřené správou vkladů, dále je potřeba přiložit u peněžitého vkladu výpis z bankovního účtu a u nepeněžitého vkladu doklad prokazující vlastnictví - výpis z katastru nemovitostí - a ocenění soudním znalcem),
 - doklad o právní subjektivitě právnické osoby, je-li zakladatelem (výpis z obchodního rejstříku nebo doklad statistického úřadu o přidělení IČ),
 - doklad o oprávnění k umístění sídla (souhlas majitele nemovitosti s umístěním sídla nebo nájemní smlouva).

Vzhledem k tomu, že řízení provádí stejný rejstříkový soud jako v případě nadací a nadačních fondů, je i jeho průběh stejný. Popsán je opět v kapitole Nadace.

5.2 Zakládací listina

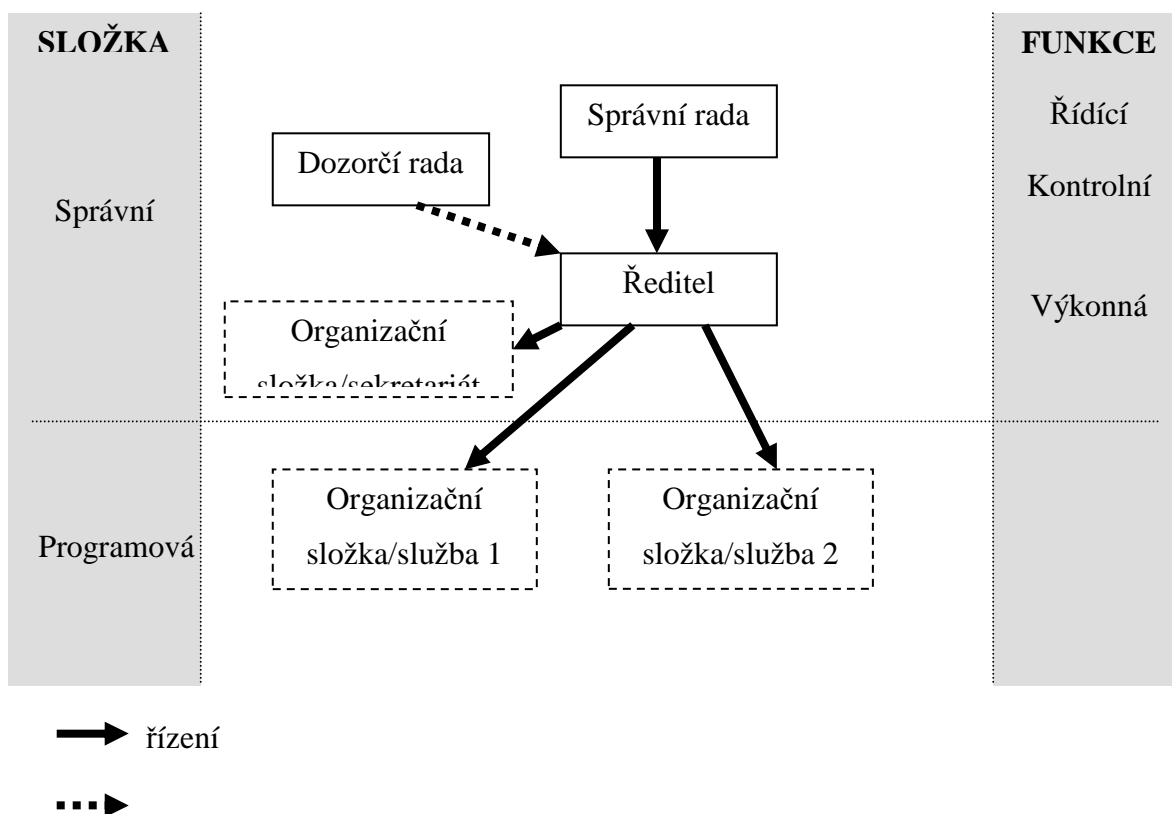
Zakládací listina má formu smlouvy (je-li více zakladatelů) nebo notářského zápisu (je-li zakladatel jediný). Přestože zakladatelé obecně prospěšné společnosti nemají předepsanou minimální výši vkladu, zápis do rejstříku značně usnadňuje, jestliže tento vklad činí alespoň několik set korun. Členové správní rady a členové dozorčí rady ani osoby jim blízké nesmí být se společností v pracovněprávním vztahu. Alespoň 2/3 členů správní rady musí být občané ČR. Doplnková činnost nesmí být vykonávána na úkor poskytování obecně prospěšných služeb. Podpisy na listině je nutno úředně ověřit.

5.3 Orgány obecně prospěšné společnosti

Obecně prospěšné společnosti ze zákona zřizují **správní radu**. První správní radu jmenuje zakladatel, a pokud si jmenování dalších členů nevyhradí v zakládací smlouvě (listině), tak další členy jmenuje správní rada. Tento orgán je ustanoven na základě tzv. rotačního principu, kdy 1/3 členů správní rady se každý rok obměňuje. Mezi povinnosti správní rady patří:

- vydat ve lhůtě šesti měsíců ode dne vzniku obecně prospěšné společnosti statut, kterým se podrobněji upraví vnitřní organizace obecně prospěšné společnosti. Údaje ve statutu musí být v souladu s údaji v zakládací listině,
- schvalování změn zakládací listiny,
- rozhodovat o zrušení obecně prospěšné společnosti a určit obecně prospěšnou společnost, které nabídne likvidační zůstatek,
- dbát na zachování účelu, pro který byla obecně prospěšná společnost založena,
- schvalovat rozpočet obecně prospěšné společnosti a jeho změny a jmenovitě náklady na vlastní činnost (správu) obecně prospěšné společnosti,
- schvalovat roční účetní závěrku a výroční zprávu obecně prospěšné společnosti,
- rozhodovat o předmětu a rozsahu doplňkových činností obecně prospěšné společnosti nad rámec vymezený v zakládací listině,
- udělovat souhlas ke zcizení či zastavení nemovitého majetku obecně prospěšné společnosti nebo s jeho pronájmem na dobu delší jednoho roku, pokud statut nestanoví dobu kratší,
- jmenovat a odvolávat ředitele obecně prospěšné společnosti, dohlížet na jeho činnost a stanovit mu mzdu,
- rozhodovat o dalších otázkách, které do působnosti správní rady svěřuje zakládací listina.

Obrázek 2 - Organizační schéma obecně prospěšné společnosti

Zdroj: autoři

Dalším orgánem je **ředitel**, který má ze zákona od roku 2011 funkci statutárního orgánu.

Jako kontrolní orgán zákon presumuje **dozorčí radu**. Pro způsob jejího ustanovení a podmínky činnosti se použijí ustanovení o správní radě, a to se všemi zmíněnými nedostatky.

5.4 Účetnictví obecně prospěšné společnosti

Společnost musí vést podvojně účetnictví. Obecně prospěšná společnost je povinna v účetnictví oddělit náklady a výnosy spojené s doplňkovými činnostmi, náklady a výnosy spojené s obecně prospěšnými službami a náklady a výnosy související se správou společnosti. Roční účetní závěrku musí ověřit auditor, jestliže společnost nezřídila dozorčí radu nebo výše jejího čistého obrátu přesáhla 10 mil. Kč nebo přijala příspěvky ze veřejných rozpočtů ve výši nejméně 1 mil. Kč.

5.5 Výroční zpráva

Obecně prospěšná společnost je povinna zveřejnit výroční zprávu nejpozději do 6 měsíců od skončení hodnoceného období, kdy hodnoceným obdobím je předchozí kalendářní rok. Jestliže společnost poskytuje obecně prospěšné služby v oblasti výchovy a vzdělání, může ve statutu upravit hodnocené období na školní rok. Výroční zpráva musí být veřejně přístupná.

Výroční zpráva obsahuje především:

- přehled činností s uvedením vztahu k účelu společnosti,
- roční účetní závěrku s hodnocením,
- výrok auditora, pokud byla auditorem ověřována,
- přehled o peněžních příjmech a výdajích,
- přehled rozsahu příjmů v členění podle zdrojů,
- vývoj a konečný stav fondů,
- stav a pohyb majetku a závazků,
- objem nákladů v členění na náklady pro plnění obecně prospěšných služeb, pro plnění doplňkových činností a na správu společnosti,
- změny zakládací listiny a složení řídicích orgánů.

5.6 Zánik obecně prospěšné společnosti

Zánik a likvidaci obecně prospěšné společnosti upravuje jednak zákon o obecně prospěšných společnostech a jednak obchodní zákoník (§ 70 a násl. zák. č. 513/1991 Sb. obchodní zákoník).

Obecně prospěšná společnost zaniká dnem výmazu z rejstříku. Zániku předchází zrušení společnosti s likvidací nebo bez likvidace (zrušuje-li se sloučením či splynutím s jinou obecně prospěšnou společností nebo rozdělením na jiné obecně prospěšné společnosti).

Společnost může být zrušena:

- uplynutím doby, na kterou byla založena,
- dosažením účelu, pro který byla založena,
- rozhodnutím správní rady o zrušení (po oznámení zakladateli),

- sloučením, splynutím nebo rozdělením,
- rozhodnutím soudu o zrušení (z důvodu nekonání schůzky správní rady nebo nejmenování nových členů správní rady po dobu nejméně 1 rok, dále proto, že společnost neposkytuje služby uvedené v listině či jinak porušuje zákon),
- prohlášením konkurzu nebo zamítnutím návrhu na prohlášení konkurzu pro nedostatek majetku.

Při splynutí přechází majetek, práva a závazky zaniklých společností na společnost novou. Při sloučení přechází majetek, práva a závazky zaniklé společnosti na společnost, se kterou byla tato sloučena. Při rozdělení společnosti přechází jmění zaniklé společnosti na nově vzniklé společnosti. Každá z nově vzniklých společností ručí za závazky, které přešly rozdělením, a to až do výše čistého obchodního jmění, které na společnost přešlo ze zaniklé společnosti. Dojde-li k likvidaci, jmenuje správní rada, popř. soud likvidátora a určí mu odměnu. Současně také určí obecně prospěšnou společnost, které má být nabídnut likvidační zůstatek, pokud tak nestanoví zakládací listina. Likvidátor nejprve sestaví likvidační účetní rozvahu, pak ověří, zdali byli zakladatelé informováni o likvidaci. Poté vyzve věřitele, aby se přihlásili o svá práva ve lhůtě ne kratší než 3 měsíce. Likvidátor oznámí vstup do likvidace v Obchodním věstníku, dále obci, v níž má společnost sídlo, finančnímu úřadu a rejstříkovému soudu. Likvidátor zpeněží pouze majetek nutný ke splnění závazků. Poté uspokojí věřitele v pořadí jako pohledávky vzniklé po prohlášení konkurzu. Zjistí-li likvidátor předlužení sdružení, podá návrh na konkurz. Likvidační zůstatek se nabídne určené obecně prospěšné společnosti. Není-li takové, nabídne likvidační zůstatek obci. Pokud do 30 dnů obec nepotvrdí úmysl převzít nabízený majetek, převede jej likvidátor na místně příslušný okresní úřad, který jej použije k poskytování obecně prospěšných služeb. Ke dni skončení likvidace sestaví likvidátor účetní závěrku. Do 30 dnů po skončení likvidace podá likvidátor rejstříkovému soudu návrh na výmaz obecně prospěšné společnosti z rejstříku. K tomuto návrhu připojí zprávu o průběhu likvidace a souhlas finančního úřadu (popř. správy sociálního zabezpečení) se zánikem společnosti.

6 Nadace a nadační fond

Právní úpravu nadace naleznete v zák. č. 227/1997 Sb. o nadacích a nadačních fondech. Jedná se o účelové sdružení majetku zřízené za účelem dosahování obecně prospěšného cíle. Obecně prospěšným cílem se rozumí zejména rozvoj duchovních hodnot, ochrana lidských práv nebo jiných humanitárních hodnot, ochrana přírodního prostředí, kulturních památek a tradic, rozvoj vědy, vzdělání, tělovýchovy a sportu.

Podstatou nadace je nadační jmění, jehož výnosy slouží k dosahování účelu, pro který byla nadace založena. Nadační jmění je zapsáno v nadačním rejstříku a smí být tvořeno pouze peněžitými prostředky, cennými papíry, nemovitými a movitými věcmi nebo majetkovými hodnotami, které mají předpoklad trvalého výnosu a nevážnou na nich zástavní práva. Nadační jmění nesmí být po celou dobu existence nadace zcizeno (prodáno nebo jinak převedeno na jinou osobu) a jeho celková hodnota nesmí být nižší než 500 000,- Kč. Účelu se dosahuje především formou poskytování nadačních příspěvků třetím osobám, což v praxi znamená, že nadace sama smí vyvíjet pouze činnost související s poskytováním nadačních příspěvků (darů, grantů) a propagováním vlastního účelu. Na konci roku 2005 bylo zaregistrováno na 368 nadací, což je méně než desetina počtu nadací registrovaných k 1. 1. 1998, kdy vstoupil v účinnost zákon o nadacích a nadačních fondech.

6.1 Zřízení a vznik nadace

Nadaci může zřídit právnická nebo právně způsobilá fyzická osoba. Více zřizovatelů uzavře smlouvu. Je-li zřizovatel jediný, zřizuje se nadace formou notářského zápisu nebo závětí. Podstatné náležitosti nadační listiny stanoví zákon. Ke vzniku samotnému je nutný zápis nadace do rejstříku nadací a nadačních fondů (nadační rejstřík). Za podání se nevybírání soudní poplatek. Tvoří-li nadační jmění nepeněžitý majetek, soud zkoumá pečlivě, zdali tento majetek splňuje podmínku trvalého výnosu z dlouhodobého hlediska (např. 20 let), proto je vhodné, aby nadační jmění bylo tvořeno především peněžními prostředky nebo nemovitostmi, popř. ocenitelnými právy (autorské apod.).

Návrh na zápis nadace do nadačního rejstříku by měl kromě samotného návrhu obsahovat ještě další listiny:

- nadační listina (smlouva, listina nebo závěť) musí být připojena ve

dvojím vyhotovení, popis zřizovatelů musí být úředně ověřen,

- čestná prohlášení členů správní rady, členů dozorčí rady nebo revizora (prohlášení o souhlasu se jmenováním do funkce a o splnění zákonných podmínek), přičemž podpisy musí být úředně ověřeny,
- výpisy z rejstříku trestů členů správní rady, členů dozorčí rady nebo revizora ne starší šesti měsíců (u osob, které nemají trvalý pobyt na území ČR, obdobný doklad vydávaný v zemi jejich trvalého pobytu),
- podpisové vzory osob oprávněných jednat jménem nadace (podpisové vzory je třeba úředně ověřit),
- doklad o splacení peněžitého vkladu nebo převzetí nepeněžitého vkladu zřizovatelů (jako doklad postačí čestné prohlášení osoby pověřené správou vkladů, dále je potřeba přiložit u peněžitého vkladu výpis z bankovního účtu a u nepeněžitého vkladu doklad prokazující vlastnictví - výpis z katastru nemovitostí - a ocenění soudním znalcem),
- doklad o právní subjektivitě právnické osoby, je-li zřizovatelem (výpis z obchodního rejstříku nebo doklad statistického úřadu o přidělení IČO),
- doklad o oprávnění k umístění sídla (souhlas majitele nemovitosti s umístěním sídla nebo nájemní smlouva).

Návrh se podává u krajského soudu, v jehož obvodu má nadace sídlo. Řízení je zahájeno dnem, kdy došel soudu návrh na zápis, který je srozumitelný a obsahuje všechny podstatné náležitosti a podání návrhu je učiněno zákonem dovoleným způsobem. Nemá-li návrh uvedené náležitosti anebo, jsou-li v něm údaje neúplné nebo nepřesné, vyzve soud k odstranění nedostatků, nebudou-li však v předepsané lhůtě odstraněny, soud řízení zastaví. O obsahu zápisu rozhoduje soud usnesením, které je doručeno navrhovateli. Proti usnesení lze podat opravný prostředek (odvolání) u soudu, který usnesení vydal, a to ve lhůtě 15 dnů od doručení. Soud provede zápis do nadačního rejstříku do 10 dnů od nabytí právní moci usnesení.

6.2 Nadační listina

Nadace se zřizuje nadační listinou. Může mít formu smlouvy (dva nebo více zakladatelů) nebo formou notářského zápisu, popř. závěti (zakladatel jediný).

Při tvorbě nadační listiny je nutno dbát na to, aby název obsahoval slovo nadace a lišil se od názvu již existující nadace. Cíle nadace je vhodné pokud možno konkretizovat (např. místo obecného: podpora výchovy a vzdělávání, tak: podpora studentů gymnázia XY). Příliš obecně formulované cíle způsobují často problémy. Dále doporučuji pečlivě zvážit způsob omezení nákladů na správu nadace, neboť toto ustanovení lze měnit pouze jedenkrát za pět let a nevhodně zvolený způsob by mohl ztížit ne-li znemožnit naplňování cíle.

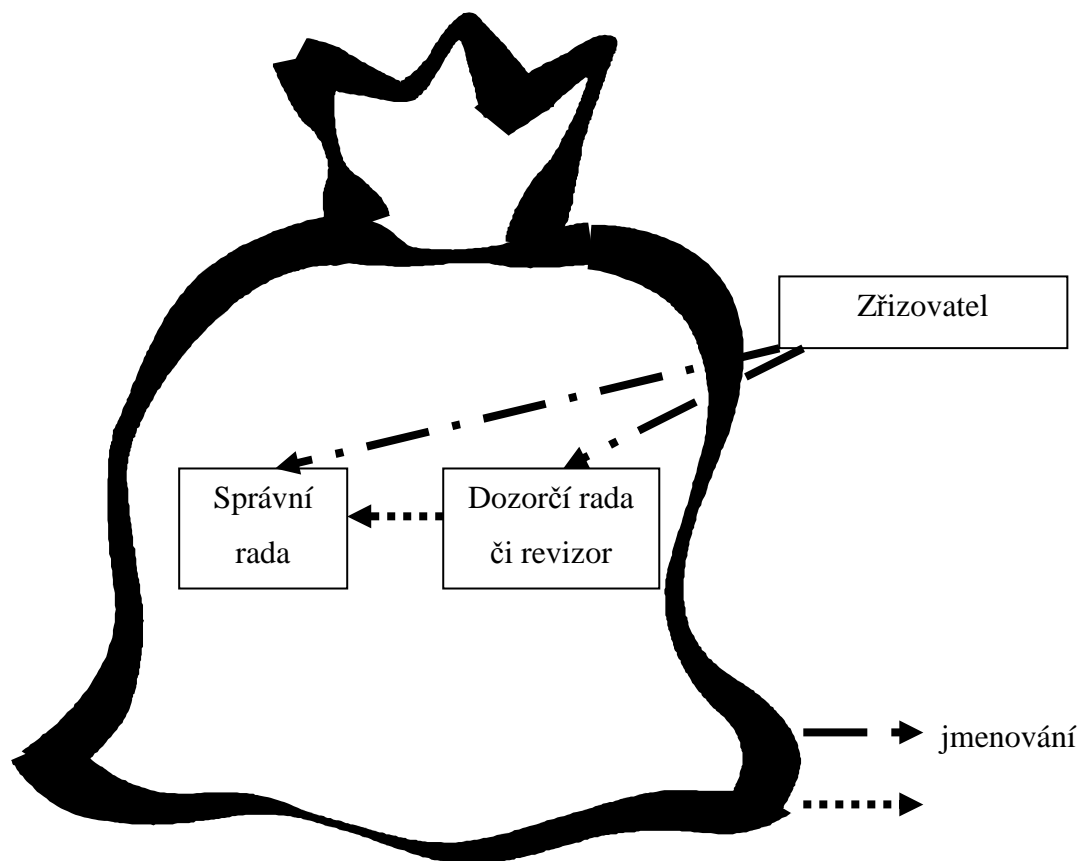
6.3 Orgány nadace

Statutárním orgánem nadace je **správní rada**. Na rozdíl od obecně prospěšných společností může být správní rada profesionální (členové mohou za svoji činnost pobírat odměnu). Do pravomocí správní rady je vyhrazeno:

- vydat statut a rozhodovat o jeho změnách,
- schvalovat rozpočet a jeho změny,
- schvalovat roční účetní závěrku a výroční zprávu o činnosti a hospodaření (dále jen "výroční zpráva"),
- rozhodovat o sloučení, pokud není sloučení vyloučeno nadační listinou,
- volit nové členy správní rady a dozorčí rady, popřípadě revizora, nestanoví-li nadační listina jinak, a rozhodovat o odvolání člena správní rady, člena dozorčí rady, popřípadě revizora, přestane-li splňovat podmínky členství nebo funkce; z členů správní rady volit a odvolávat jejího předsedu,
- stanovit výši odměny za výkon funkce člena správní rady, dozorčí rady, popřípadě revizora,
- rozhodovat o zvýšení nebo snížení nadačního jmění.

Správní rada musí mít nejméně tři členy a počet jejích členů musí být dělitelný třemi. Funkční období člena správní rady je tříleté. Výjimky z tohoto pravidla může stanovit nadační listina. Členem správní rady může být jen bezúhonná fyzická osoba starší 18 let.

Obrázek 3 - Organizační schéma nadace, nadačního fondu

Zdroj: autoři

Dalším orgánem je **dozorčí rada**. Ta může být nahrazena **revizorem**, jestliže majetek nadace nebo nadační jmění nepřesahuje 5 mil. Kč.

Dozorčí rada:

- kontroluje plnění podmínek stanovených pro poskytování nadačních příspěvků a správnost účetnictví vedeného nadací nebo nadačním fondem,
- přezkoumává roční účetní závěrku a výroční zprávu,
- dohlíží na to, zda nadace nebo nadační fond vyvíjí činnost v souladu s právními předpisy, nadační listinou a statutem nadace nebo

nadačního fondu,

- upozorňuje správní radu na zjištěné nedostatky a podává návrhy na jejich odstranění,
- nejméně jedenkrát ročně podává zprávu správní radě o výsledcích své kontrolní činnosti.

6.4 Podmínky pro poskytování nadačních příspěvků

Správní rada je povinna uvést podmínky pro poskytování nadačních příspěvků ve statutu nadace, který má být vydán do 30 dnů od vzniku nadace. Kromě toho je velmi praktické mít tyto podmínky k dispozici pro případné zájemce také samostatně¹.

Nadační příspěvek poskytnutý příjemci musí být použit v souladu s podmínkami. Jinak musí tyto osoby příspěvek vrátit, nebo vrátit náhradu v penězích. Osoby, kterým byl nadační příspěvek poskytnut, jsou povinny na požádání prokázat, jakým způsobem a k jakému účelu byl použit. Nadační příspěvek nelze poskytovat členům orgánů nadace ani politické straně či hnutí.

6.5 Výdělečná činnost nadace

Nadace nesmí vlastním jménem podnikat s výjimkou:

- pronájmu nemovitostí,
- pořádání loterií, tombol a veřejných sbírek,
- pořádání kulturních, společenských, sportovních a vzdělávacích akcí.

Kromě toho se nadace může podílet na podnikání akciových společností (smí vlastnit akcie, podílové listy apod.). Podíl těchto cenných papírů smí však tvořit nejvýše 20 % majetku nadace (nepočítaje v to nadační jmění).

¹ viz příloha č. 5

6.6 Účetnictví nadace

Nadace je povinna vést podvojně účetnictví. Účetní závěrka musí být ověřena auditorem.

6.7 Výroční zpráva

Nadační zákon ukládá nadaci vypracovat výroční zprávu nejpozději do 30. června, kdy hodnocené období je předchozí kalendářní rok (do 6 měsíců od ukončení hospodářského roku). Nadační listina, statut či rozhodnutí správní rady mohou tuto lhůtu zkrátit.

Výroční zpráva musí obsahovat informace o veškeré činnosti nadace za celé hodnocené období (kalendářní rok) a také zhodnocení této činnosti. Výroční zpráva by dále měla obsahovat zejména:

- přehled o majetku a závazcích nadace,
- seznam osob, které poskytly nadaci dar vyšší než 10.000,- Kč (kromě těch, kteří požadují anonymitu),
- seznam osob, které obdržely od nadace příspěvek vyšší než 10.000,- Kč,
- přehled o použití majetku nadace,
- zhodnocení, zda nadace dodržuje pravidlo omezení výše nákladů na správu nadace,
- výrok auditora.

Nadace je povinna uložit výroční zprávu u rejstříkového soudu nejpozději do 30 dnů od jejího schválení správní radou. Výroční zpráva je veřejná a musí být k dispozici veřejnosti k nahlédnutí.

6.8 Zánik nadace

Zánik a likvidaci nadace upravuje zákon o nadacích a nadačních fondech a obchodní zákoník (§70 a násl. zák. č. 513/1991 Sb.).

Nadace zaniká dnem výmazu z nadačního rejstříku. Zániku předchází zrušení nadace s likvidací nebo bez likvidace (zrušuje-li se sloučením s jinou nadací).

Nadace může být zrušena:

- dosažením účelu, pro který byla založena,
- rozhodnutím správní rady o sloučení,
- rozhodnutím soudu o zrušení (jestliže nadační jmění nepřináší žádný výnos, nadace porušuje nadační listinu, statut nebo zákon, nekonalo se žádné zasedání správní rady či nebyli zvoleni noví členové po dobu alespoň jednoho roku, nadace neplní svůj účel po dobu nejméně dvou let),
- prohlášením konkurzu nebo zamítnutím návrhu na prohlášení konkurzu pro nedostatek majetku.

O sloučení s jinou nadací může rozhodnout správní rada, jestliže výnos nadačního jmění nedostačuje k plnění účelu a účel přejímající nadace je shodný nebo alespoň podobný k účelu slučované nadace. Nadační jmění slučované nadace musí navýšit nadační jmění přejímající nadace. Nadaci nelze sloučit, jestliže je to vyloučeno nadační listinou. Před rozhodnutím o sloučení uzavřou obě nadace smlouvu o sloučení, jejíž přílohou musí být přehled o nadačním jmění slučované nadace a přehled jejích závazků. Rejstříkový soud provede výmaz slučované nadace a změnu zápisu přejímající nadace k témuž dni. Smlouva o sloučení se přiloží k návrhu. Dnem výmazu přecházejí všechny majetek, práva i závazky na přejímající nadaci.

Dojde-li k likvidaci, jmenuje správní rada, popř. soud likvidátora a určí mu odměnu. Jestliže se nadace zrušuje rozhodnutím soudu, určí likvidátora tento soud. Likvidátor nejprve sestaví likvidační účetní rozvahu, pak vyzve věřitele, aby se přihlásili o svá práva ve lhůtě ne kratší než 3 měsíce. Likvidátor oznámí vstup do likvidace v Obchodním věstníku, finančnímu úřadu a rejstříkovému soudu. Likvidátor zpeněží pouze majetek nutný ke splnění závazků. Poté uspokojí věřitele v pořadí jako pohledávky vzniklé po prohlášení konkurzu. Zjistí-li likvidátor předlužení sdružení, podá návrh na konkurz.

Nestanoví-li nadační listina, které nadaci nebo nadačnímu fondu má být převeden likvidační zůstatek, nabídne jej likvidátor nadaci nebo nadačnímu fondu, které mají

shodný nebo obdobný účel. Není-li takových nebo odmítnou-li zůstatek převzít, nabídne likvidátor likvidační zůstatek obci, v níž má nadace sídlo. Pokud obec nabídku do 60 dnů nepřijme, přechází likvidační zůstatek na stát (okresní úřad). Nabyvatel musí likvidační zůstatek použít pro plnění obecně prospěšných cílů. Ke dni skončení likvidace sestaví likvidátor účetní závěrku. Po skončení likvidace podá likvidátor rejstříkovému soudu návrh na výmaz nadace z rejstříku. K tomuto návrhu připojí zprávu o průběhu likvidace a souhlas finančního úřadu (popř. správy sociálního zabezpečení) se zánikem nadace.

6.9 Nadační fond

Právní úpravu nadačního fondu naleznete v zák. č. 227/1997 Sb. o nadacích a nadačních fondech. Stejně jako u nadace se jedná o účelové sdružení majetku zřízené za účelem dosahování obecně prospěšného cíle. Nadační fond oproti nadaci nezřizuje nadační jmění a smí použít pro dosažení účelu veškerý svůj majetek.

Na konci roku 2005 bylo v nadačních rejstřících zapsáno více než 925 nadačních fondů. Zaměření fondů je, stejně jako u ostatní typů neziskových organizací, velmi rozmanité, především však na oblast sociální, zdravotní, výchovu a vzdělání.

Vzhledem k tomu, že většina aspektů nadačního fondu je totožná s nadací, budeme poukazovat pouze na případné rozdíly mezi těmito právními formami.

6.10 Zřízení a vznik nadačního fondu

Stejně jako nadace je zřizován nadační fond zřizovací smlouvou (je-li více zřizovatelů), listinou či závětí.

Návrh na zápis nadačního fondu do nadačního rejstříku musí obsahovat stejné náležitosti jako nadace, s výjimkou určení výše nadačního jmění, které nadační fond nevytváří. Namísto nadačního jmění se zapisuje výše majetkových vkladů zřizovatelů. Přestože zřizovatelé nadačního fondu nemají předepsanou minimální výši vkladu, zápis do rejstříku značně usnadňuje, jestliže tento vklad činí alespoň několik set korun.

Název by měl obsahovat slovo nadační fond a měl by se lišit od názvu již existujícího nadačního fondu.

6.11 Orgány nadačního fondu

Nadační fond zřizuje stejné orgány jako nadace.

6.12 Výdělečná činnost nadačního fondu

Nadační fond má ohledně podnikání stejné omezení jako nadace a navíc se nesmí podílet ani na podnikání akciových společností (vlastnit akcie, podílové listy apod.).

6.13 Účetnictví nadačního fondu

Nadační fond vede podvojný účetnictví. Účetní závěrka musí být ověřena auditorem, jestliže majetek nebo úhrn celkových nákladů nebo výnosů převyšuje 3 mil. Kč.

6.14 Zánik nadačního fondu

Průběh zániku nadačního fondu je obdobný jako u nadace s tou výjimkou, že soud může nadační fond zrušit, pokud se majetek nadačního fondu trvale vyčerpá, a fond tak nemůže plnit svůj účel.

7 Účelové zařízení církve

Účelové zařízení církve odvozuje svoji právní subjektivitu od zákona č. 3/2002 Sb. o církvích a náboženských společnostech. Registrovaná církev nebo náboženská společnost či jejich orgány mohou v souladu se svými vnitřními předpisy zřídit samostatnou právnickou osobu za účelem poskytování **charitativních služeb**. Subjekty práva se tyto společnosti stávají na základě registrace Ministerstvem kultury ČR. Základem existence těchto společností je tedy subjektivita zřizovatele a dále jeho vnitřní předpisy. Z tohoto důvodu není možné jednoznačně charakterizovat tyto společnosti, neboť jsou církev od církve odlišné. Ve většině případů jsou založeny na korporativním (členském) principu. Tomuto principu je obvykle přizpůsobena i organizační struktura.

7.1 Zřízení a vznik účelového zařízení církve

Účelové zařízení církve smí být založeno pro poskytování služeb sociálních nebo zdravotnických nebo působící jako charita či diakonie. Zakládá se zakládací listinou registrované církve a náboženské společnosti, podepsanou členem nebo členy statutárního orgánu. Podpisy musí být úředně ověřeny.

Zakládací listina účelového zařízení musí obsahovat

- název, sídlo a identifikační číslo zakladatele,
- název a sídlo účelového zařízení na území České republiky,
- dobu, na kterou se účelové zařízení zakládá, pokud není založeno na dobu neurčitou,
- označení jeho statutárního orgánu na území České republiky,
- osobní údaje členů statutárního orgánu,
- jeho stanovy,
- způsob zveřejňování výroční zprávy o činnosti a hospodaření účelového zařízení za kalendářní rok,
- způsob schvalování změn zakládací listiny.

Stanovy účelového zařízení musí obsahovat:

- název a sídlo účelového zařízení na území České republiky,
- označení jeho statutárního orgánu na území České republiky,

- způsob ustavování a odvolávání členů statutárního orgánu a délku jejich funkčního období, je-li omezena,
- způsob, jakým statutární orgán jedná a činí právní úkony jménem účelového zařízení,
- druh obecně prospěšných služeb, které má účelové zařízení poskytovat, podmínky jejich poskytování a předmět podnikatelské a jiné doplňkové činnosti, budou-li provozovány.

Evidován může být podle zákona o církvích a náboženských společnostech pouze takový subjekt, jehož sídlo je na území ČR. Na území ČR pak musí sídlit i jeho statutární orgán. Název subjektu navrženého k evidenci se musí lišit od názvu právnické osoby, která již vyvíjí činnost na území ČR.

Zřizovatelem subjektu navrhovaného k evidenci v Rejstříku evidovaných právnických osob je ten orgán církve/náboženské společnosti, který je k tomu určen v základním dokumentu registrovaném podle zákona o církvích a náboženských společnostech Ministerstvem kultury ČR. Je zřejmé, že při podrobnějším „členění“ církve/náboženské společnosti může dojít k tomu, že navrhovatel evidence subjektu není totožný s jeho zřizovatelem. K tomu lze poznamenat, že koncepce zákona je volena tak, že jednotlivé subjekty jsou evidovány „z vůle“ církve nebo náboženské společnosti, která dokonce bez projednání s nimi může navrhnout zrušení jejich evidence. Je logické, že i evidenci těchto subjektů navrhuje církev prostřednictvím svého orgánu, který jedná jako její statutární orgán a je takto vymezen v základním dokumentu církve/náboženské společnosti.

Nedílnou součástí „Návrhu na evidenci v Rejstříku evidovaných právnických osob“ jsou přílohy, a to v případě subjektu podle bodu a) výše doklad o založení subjektu založeného v církvi/náboženské společnosti k tomu oprávněným orgánem církve/náboženské společnosti podle jejího základního dokumentu a jeho stanovy; v případě subjektu založeného v církvi/náboženské společnosti podle bodu b) zakládací listina účelového zařízení a jeho stanovy.

Po provedení evidence na základě návrhu církve/náboženské společnosti, který splňuje podmínky podle § 16 nebo § 16a zákona o církvích a náboženských společnostech, vydá Ministerstvo kultury ČR výpis z evidence z Rejstříku evidovaných právnických osob, který se zasílá navrhovateli. Tento výpis nepodléhá zpoplatnění.

O další totožné výpisy může požádat písemně každá fyzická nebo právnická osoba, která k žádosti o výpis přiloží kolek v hodnotě 50,- Kč.

Návrh na evidenci právnické osoby musí obsahovat:

- doklad o jejím založení k tomu příslušným orgánem registrované církve a náboženské společnosti podle jejího základního dokumentu,
- předmět obecně prospěšné, podnikatelské a jiné výdělečné činnosti a její stanovy, pokud existují,
- její název, který se musí lišit od názvu právnické osoby, která již vyvíjí činnost na území České republiky nebo která již o evidenci požádala,
- její sídlo na území České republiky,
- označení jejího statutárního orgánu na území České republiky,
- osobní údaje členů jejího statutárního orgánu,
- způsob jednání statutárního orgánu evidované právnické osoby.

Návrh na evidenci se doručuje na tuto adresu: Ministerstvo kultury Maltézské náměstí 1 118 11 Praha. Neobsahuje-li návrh podle odstavce 1 všechny náležitosti, ministerstvo vyzve nejpozději do 10 pracovních dnů ode dne doručení návrhu orgán registrované církve a náboženské společnosti, aby návrh doplnil, popřípadě odstranil nedostatky, a to ve lhůtě 30 dnů, a upozorní ho, že nebude-li tato lhůta dodržena, řízení o návrhu se zastaví.

7.2 Orgány účelového zařízení církve

Zákon o církvích neupravuje orgány účelového zařízení církve. Ty jsou stanoveny v souladu s vnitřními předpisy církve a v souladu se zakládací listinou. Jinými slovy, organizační struktura je zcela v kompetenci zřizovatele a stát do této kompetence nikterak nezasahuje. Obvykle se zřizuje **statutární orgán** (orgán jednající jménem účelového zařízení církve) a dále **kontrolní orgán**. Je-li účelové zařízení založeno na členském principu, zřizuje vrcholný orgán sdružující všechny členy.

7.3 Výdělečná činnost účelového zařízení církve

Podnikání a jiná výdělečná činnost právnických osob evidovaných podle §15a, odstavce 1 zákona o církvích a náboženských společnostech je možná pouze jako **doplňková činnost** provozovaná vedle obecně prospěšné činnosti charitativní, sociální nebo zdravotnické.

7.4 Účetnictví účelového zařízení církve

Účelová zařízení církví vedou stejně jako ostatní právnické osoby podvojně účetnictví. V souladu s §38a zákona o účetnictví mohou církevní právnické osoby vést jednoduché účetnictví, pokud účtovali v systému jednoduchého účetnictví k 31. 12. 2004.

7.5 Výroční zpráva

Účelové zařízení církve je povinno vydávat výroční zprávu. Ta musí obsahovat:

- přehled činností vykonávaných v průběhu předchozího kalendářního roku s uvedením vztahu k účelu založení účelového zařízení,
- účetní závěrku a zhodnocení základních údajů v ní obsažených,
- výrok auditora k roční účetní závěrce u těch účelových zařízení, do jejichž majetku byl vložen majetek státu nebo obce nebo která používají majetek státu nebo obce nebo jsou příjemci dotací z veřejných rozpočtů,
- přehled o peněžních příjmech a výdajích,
- přehled rozsahu příjmů (výnosů) v členění podle zdrojů,
- vývoj a konečný stav fondů účelového zařízení,
- stav a pohyb majetku účelového zařízení,
- úplný objem výdajů (nákladů) v členění na výdaje (náklady) vynaložené pro plnění obecně prospěšných služeb, pro plnění činností doplňkových a na vlastní činnost (správu) účelového zařízení,
- změny zakládací listiny a složení statutárního orgánu účelového

- zařízení, k nimž došlo v průběhu předchozího kalendářního roku,
- další údaje stanovené stanovami.

7.6 Zánik účelového zařízení církve

Průběh zániku účelového zařízení církve se řídí jednak vnitřními předpisy církve (zřizovatele) a dále se použijí ustanovení obchodního zákoníku.

Účelové zařízení církve může být zrušeno jednak z vlastního podnětu nebo z podnětu orgánu církve, který ho zřídil. K zániku dojde také v případě zániku církve nebo orgánu církve, který účelové zařízení církve založil.

Účelové zařízení církve zaniká výmazem z Rejstříku evidovaných právnických osob.

Zániku předchází její zrušení s likvidací, anebo zrušení bez likvidace, přechází-li její majetek a závazky na církev (zřizovatele) nebo její jinou právnickou osobu evidovanou podle tohoto zákona. Likvidační zůstatek z likvidace účelového zařízení církve přechází na církev (zřizovatele).

Nepostačuje-li při likvidaci evidované právnické osoby její majetek k úhradě závazků, ručí za tyto závazky církev (zřizovatel).

Likvidátor oznámí ministerstvu kultury skončení likvidace do 5 pracovních dnů.

8 Role a funkce neziskového sektoru v občanské společnosti

8.1 Funkce neziskových organizací

Neziskové organizace plní v demokratických společnostech velké množství různých funkcí. Jejich vymezení se věnují různí autoři, přičemž používají různá hlediska pro svoji kategorizaci. V českém prostředí žádná obdobná studie dosud nevznikla a nejčastěji se využívá kategorizace vytvořená Universitou Johna Hopkinse v rámci mezinárodní srovnávací studie, která vychází ze čtyř hlavních funkcí: servisní, expresivní, advokační a budování komunity (Pospíšil a kol. 2009: 2)

Tabulka 2 - Koncepce funkcí neziskových organizací

	Salamon Sokolowski Frič	James Rose- Acerman	Wolpert	Land	Frumkin	Kramer	Kendall	Salamon Helms
Servisní	x	x	x	x	x	x	x	x
Expresivní	x	x			x	x	x	x
Filantropie			x	x				
Charita			x	x				
Advokační					x	x	x	x
Inovační						x	x	x
Budování komunity				x			x	x
Sociální podnikání					x			

Zdroj: (Pospíšil a kol. 2009:5)

Servisní funkce představuje zajišťování produkce ve sférách ekonomické aktivity, v nichž selhává trh i stát (Kendall 2003:92). Podle Solomona jsou služby poskytované neziskovými organizacemi díky veřejným či kolektivním vlastnostem dostupné bez ohledu na to zda za ně bylo zapláceno nebo zda jejich konzumenti mají prostředky na zaplacení anebo proto, že vyžadují určitý prvek důvěry. Poskytování služeb vytváří pro

spotřebitele dělitelné individuální požitky a to jak hmotné statky (potravin), tak nehmotné statky (poradenství).

Advokační funkce představuje ochranu práv a prosazování zájmů specifických skupin (zdravotně postižených, seniorů, žen, apod.). V širším pojetí se pak jedná o jakoukoliv činnost, která má za cíl změnu veřejné politiky nebo zajištění kolektivního statku (Jenkins 1987:297). Organizace slouží jako prostředník mezi individuálním občanem a širším politickým děním. Uvádí skupinové požadavky do širšího společenského povědomí a požaduje politické či společenské změny a to nejen jménem příslušníků vlastní skupiny, ale i jménem celé veřejnosti (Slalmon et al. 2000:6). Patří sem aktivity i takových neziskových organizací, jako jsou nátlakové skupiny či profesní asociace. Advokační funkci lze rozčlenit ještě na:

- veřejně politickou advokační činnost (zaměřena přímo na politické porocesy)
- občanskou advokační činnost (prosazuje změny nepřímo prostřednictvím osvěty a participací občanů (Knapp et al. 1998:15)

Expresivní funkce nabízí nástroje k vyjádření kulturních, duchovních, profesních nebo politických hodnot, zájmů a názorů zainteresovanými jednotlivci, kteří se zapojují do formální či neformální skupiny (Slalmon et al. 2004:24). Na rozdíl od advokační funkce se nezaměřuje jen na aktivity směřující k politické změně a bývá často spojována s vyjádření skupinové identity.

Funkce budování komunity zahrnuje vytváření kontaktů, vazeb a sítí prostřednictvím aktivní účasti občanů v práci lokálně fungujících neziskových organizací. Tyto činnosti rozvíjí sociální interakci a přispívají k posilování důvěry a pocitu vzájemnosti. Budování komunity geografické nebo komunity zájmové představuje vytváření sociálního kapitálu. Tato funkce může souviset s expresivní funkcí zejména při zapojování dobrovolníků do činnosti neziskových organizací, kdy dobrovolníci nabývají dovednosti, integrují se do širší společnosti, učí se společenské normy apod. Neziskové organizace tak přispívají k osobnostnímu rozvoji, zlepšují společenské vztahy, dávají lidem pocit kontroly nad vlastním životem a tím přispívají ke zdravějšímu životu společnosti (Kendall 2003:113). Výsledkem této funkce jsou důvěryhodní, angažovaní a tolerantní občané.

Budování sociálního kapitálu se projevuje ve dvou rovinách:

- svazující sociální kapitál představuje vztahy mezi podobně smýšlejícími lidmi, přináší uspokojení ze sounáležitosti a začlenění
- přemostující sociální kapitál navazuje na slabá pouta a vede ke komunikaci a spolupráci nestejně smýšlejících nebo nerovně postavených jednotlivců a skupin anebo k integraci marginalizovaných jednotlivců a skupin do společnosti.

Charitativní funkce neziskových organizací není v odborné literatuře často zmiňována, přestože v některých zemích bývá podle této funkce pojmenován celý neziskový sektor. Představuje aktivity, které mají za úkol přerozdělovat zdroje od těch, kteří jich mají dostatek směrem ke skupinám s omezeným přístupem ke zdrojům (Wolpeet 2001, In Pospíšil a kol., 2009: 6).

Filantropická funkce představuje zřizování a rozvoj institucí jako jsou např. nemocnice, muzea apod. Samotná filantropie se projevuje v zaměření aktivit směrem k lidem, skupinám a v jejich prospěch. (Wolpeet 2001, In Pospíšil a kol., 2009: 7).

Inovační funkce neziskových organizací představuje jejich schopnost přinášet nové služby a způsoby práce. Tato funkce vychází z toho, že se neziskové organizace zabývají zanedbávanými tématy a skupinami a přitahují k nim pozornost.

Kendall a Knapp (2000:113) rozlišují tři druhy inovací:

- produktová inovace zboží nebo služeb či rozšíření k novým skupinám spotřebitelů
- procesní inovace technologií či postupů
- organizační inovace použitím nové interní struktury či externích vztahů

Salamon et al. (2000:6) rozlišuje jiné tři druhy inovací:

- evoluční inovace (nový proces nebo produkt)
- expanzivní inovace (nový trh)
- úplná inovace (nový proces nebo produkt uplatněný na novém trhu)

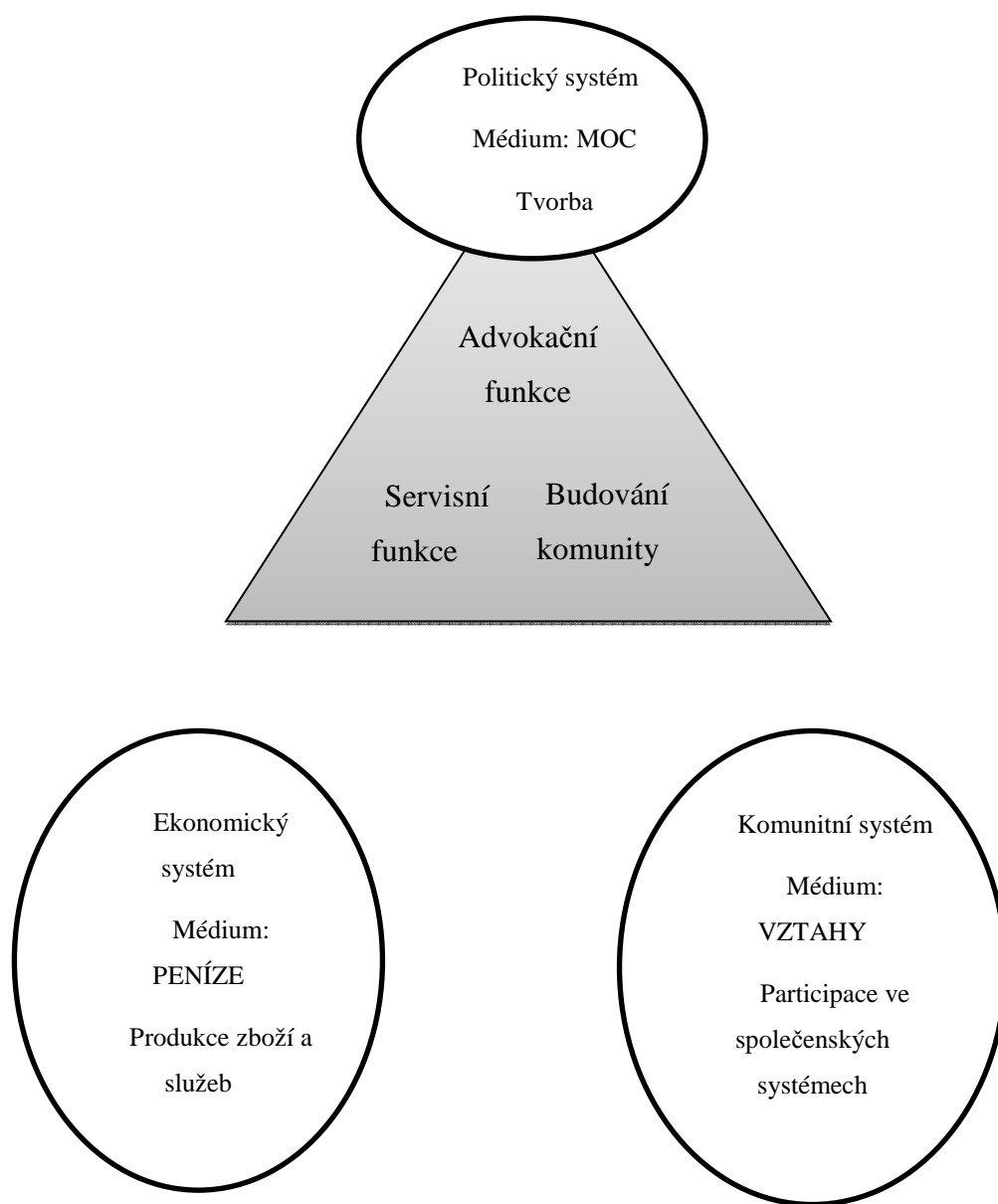
8.2 Systémový pohled na funkce neziskových organizací

Systémová teorie se zaměřuje na rozlišování mezi systémy a prostředím a také analýzu interakce mezi sledovaným systémem a systémy, které konstituují prostředí. V tomto rámci můžeme rozlišit tyto tři subsystémy (Pospíšil a kol. 2009: 10):

1. **Subsystém ekonomiky** je tvořen všemi komunikacemi ovládané penězi a vymezuje kategorie platit a neplatit. Neziskové organizace se chovají ekonomicky a pracují s argumenty, jako podnikatelské subjekty. Většinou produkují soukromé nebo veřejné statky, které jsou peněžně oceněny a prodávají se klientům přímo či nepřímo.
2. **Subsystém politiky** je založen na zacházení s mocí na rozdělení těch, kteří moc mají a těch, kteří ji nemají. S politikou spjaté neziskové organizace se podřizují zákonitostem politiky.
3. **Subsystém komunit** je založen na vztazích a na vymezení mezi „naším“ a „cizím“. Neziskové organizace spjaté s komunitami jsou plně závislé na lidech (členech, sympatizantech, podporovatelích), kteří jednají jako komunita.

V české republice je nejčastějším modelem synergické působení dvou hlavních funkcí účelově doplňované funkcí třetí (viz následující schéma).

Obrázek 4 - Funkce neziskových organizací jako přispěvatelů do společenských subsystémů

zdroj: Pospíšil 2009:10

9 Ekonomické přístupy k neziskovému sektoru

9.1 Členění podle sektorů národního hospodářství (teorie V. Pestoffa)

Švédský ekonom Victor Pestoff používá pro znázornění rozdělení národního hospodářství na čtyři sektory, a to na základě tří kritérií:

- podle kritéria financování provozu a rozvoje na sektor ziskový a neziskový,
- podle kritéria vlastnictví na sektor soukromý a veřejný,
- podle míry formalizace na sektor formální a neformální.

Jeho čtyřsektorový trojúhelníkový model (Pestoff 1995 in Rektořík 2001: 13-14) národního hospodářství obsahuje:

- **ziskový soukromý sektor** (je financován z prodeje statků za tržní cenu na základě nabídky a poptávky, cílem je zisk)
- **neziskový veřejný sektor** (ta část neziskového sektoru financována z veřejných zdrojů, je řízena veřejnou správou a podléhá veřejné kontrole, jejím cílem je poskytování tzv. veřejné služby)
- **neziskový soukromý sektor** (část národního hospodářství, jehož cílem není tvorba zisku a je financován ze soukromých zdrojů s možností příspěvku ze zdrojů veřejných do konkrétní předem vymezené produkce či distribuce statků)
- **neziskový sektor domácností** (spotřeba domácností hraje významnou roli v koloběhu finančních toků na trhu produktů, faktorů a kapitálu)

Obrázek 5 - Čtyřsektorový model národního hospodářství

Zdroj: Pestoff 1995 in Rejzler 2001: 16

9.2 Členění NNO podle hospodaření s příjmy (teorie H. Hansmanna)

Jiný přístup k členění NNO nabízí britský ekonom H. Hansmann (Hansmann 1987 in Škarabelová 2002: 89-90), který je dělí podle:

- zdroje příjmů můžeme NNO rozdělit na dárcovské (donative), které získávají podstatnou část svých příjmů z darů, a komerční (commercial), které získávají podstatnou část svých příjmů z prodeje zboží a služeb
- způsobu kontroly využití těchto příjmů pak můžeme NNO rozdělit na vzájemné (mutual), ve kterých je kontrolní orgán volen, a podnikatelské (entrepreneurial), ve kterých je kontrolní orgán jmenován.

Kombinací těchto dvou kritérií vzniknout čtyři skupiny NNO, jejichž konkrétní vymezení na základě českého legislativního rámce zachycuje následující tabulka.

Tabulka 2 - Aplikace přístupu H. Hansmanna na české prostředí

Typ NNO	Vzájemné	Podnikatelské
Dárcovské	Občanská sdružení	Nadace, nadační fondy, účelová zařízení církví, příspěvkové organizace
Komerční	Družstva, odbory, politické strany	Obecně prospěšné společnosti, veřejnoprávní instituce, státní fondy

Zdroj: Škarabelová 2002:90

10 Neziskový sektor a stát

10.1 NNO a veřejné služby

Je povinností státu zajišťovat pro občany tzv. veřejné služby. Veřejnými službami se rozumí služby vytvořené, organizované nebo regulované orgánem veřejné správy k zajištění, aby byla služba poskytována způsobem, který lze považovat za nezbytný pro uspokojení společenských potřeb při respektování principu subsidiarity. K tomu účelu zřizuje stát své instituce, především příspěvkové organizace a organizační složky. Stát však může také při realizaci veřejných služeb spolupracovat s neziskovými organizacemi, a to hned několika způsoby: může veřejné služby od neziskových organizací nakupovat (sociální služby), může vytvářet podmínky pro jejich poskytování (zdravotnictví), může regulovat činnost neziskových organizací (požární ochrana, školství) nebo jim udělovat podporu (kultura a umění, ochrana životního prostředí, výzkum a vývoj).

Stát disponuje řadou nástrojů, jak veřejné služby od nestátních neziskových organizací zajistit: od dotací, zakázek a plateb třetím osobám, přes daňové úlevy a daňová osvobození, až pro vymezení pravidel, za kterých je možné veřejnou službu poskytovat. (Smith 2006, in Posouzení systému udělování dotací nestátním neziskovým organizacím [online].) Pozice neziskových organizací při zabezpečování veřejných služeb nabývají čtyř různých podob:

- výlučná – veřejnou službu poskytují pouze neziskové organizace (např. zahraniční humanitární pomoc);
- komplementární – veřejná služba, poskytovaná neziskovými organizacemi, je doplňkem služeb poskytovaných státem nebo jeho organizacemi (např. kulturní aktivity);
- alternativní – neziskové organizace poskytují veřejnou službu souběžně se státem nebo jeho organizacemi (např. církevní a soukromé školy);
- rozvojová – služby poskytované neziskovými organizacemi mají strategický charakter, neboť vedou k rozvoji společnosti (např. výzkumná činnost).

Hlavním politickým důvodem veřejné podpory neziskových organizací se zdá být skutečnost, že charakteristické vlastnosti těchto organizací z nich mohou činit efektivnější a hospodárnější poskytovatele veřejných služeb, než jsou veřejné organizace. Trendem posledních desetiletí je prokazatelně posun od státu jakožto jediného či majoritního garanta i poskytovatele směrem k jiným institucím (privatizace). Privatizace může nabývat různých podob a nemusí se jednat vždy o změnu vlastnictví (např.: údržba veřejných budov, smlouvy s neziskovými organizacemi). Privatizace může být chápána i jako posun kompetencí k soukromému sektoru. Převážně se mluví o zabezpečování (garanci) služeb státem a poskytování (faktické produkci) organizacemi státu (kraje, obce, právnické nebo fyzické osoby, které splní podmínky předepsané zákonem. Příjemce veřejných zakázek můžeme rozdělit do několika skupin: NNO, ostatní neziskové organizace, organizace veřejného sektoru (obvykle příspěvkové organizace, státní podniky, a podobné organizace související s výkonem veřejné správy), ziskové organizace (podnikatelské subjekty, soukromé ziskové právnické a fyzické osoby).

10.2 Podíl NNO na zabezpečení veřejných služeb

V každé společnosti existuje rozdílné spektrum veřejných služeb, které se daná vláda rozhodla na základě politického rozhodnutí zajišťovat, garantovat nebo poskytovat. Toto spektrum se liší na základě historického a kulturního vývoje a je především ovlivněno typem sociálního státu. Situaci u nás popsali autoři v publikaci *Neziskové organizace ve veřejných službách* (Hyánek, V., Prouzová, Z.; Škarabelová, S. a kol., 2007). Uvádíme zde nejdůležitější informace za jednotlivé oblasti veřejných služeb.

Kultura

Téměř jedna desetina galerií, muzeí a památníků je zřizována neziskovými organizacemi. Počet jimi uspořádaných výstav představuje přibližně 6 %, počet návštěvníků je téměř 15%. • Více než jedna pětina galerií zabývajících se výstavní činností je zřizována neziskovými organizacemi. Jejich podíl na počtu výstav je více než čtvrtinový. Tyto galerie pořádají skoro dvě třetiny všech tvůrčích symposií, která navštíví více než 86 % všech účastníků symposií.

Přesně 40 % hudebních souborů je zřizováno neziskovými organizacemi. Necelá jedna pětina hvězdáren a planetárií je zřizována neziskovými organizacemi. Tyto hvězdárny a planetária vynikají především v poskytování dlouhodobých vzdělávacích akcí, kde jejich podíl činí více než 60 % a podíl návštěvnosti těchto akcí je více než 90%.

O téměř 15 % památkových objektů se starají organizace, jejichž zřizovatelem jsou neziskové organizace. Pouze 1,75 % subjektů zřízených neziskovými organizacemi se podílí na tvorbě audiovizuálních děl. Více než jedna pětina divadel je zřizována neziskovými organizacemi. Jedná se o malá divadla, jejichž podíl na počtu sedadel je pouze 3,5 % a počet zaměstnanců nečiní ani 2,5 % z celkového počtu zaměstnanců. Podíl na počtu odehraných představení je 11,3 %.

Sociální služby

Neziskové organizace zřizují více než jednu čtvrtinu všech zařízení sociálních služeb. Kapacita těchto zařízení však představuje pouze 11 %. Nižší podíl mají zařízení sociálních služeb zřízená neziskovými organizacemi zabývající se péčí o staré občany (do 13 %).

Zařízení sociálních služeb zřízená neziskovými organizacemi se především zabývají činnostmi pro specifické skupiny obyvatel (uprchlíci, nezaopatřené matky s dětmi, lidé bez přístřeší apod.). Podíl neziskových organizací je významný především u těchto zařízení: zvláštní zařízení pro výkon pěstounské péče (100 %), domy na půl cesty (77 %), domovy pro matky s dětmi (70 %), noclehárny a zařízení pro osoby bez přístřeší (63 %), zařízení poskytujících služby pro tělesně postiženou mládež s přidruženým mentálním postižením a vícero vadami (51 %), azylové domy (50 %). Z 90 ostatních blíže nespecifikovaných zařízení sociální péče je skoro 85 % zařízení zřízených neziskovými organizacemi.

Přesně 10 % pracovišť pečovatelské služby je zřízeno neziskovými organizacemi. Podíl na počtu občanů využívajících služeb pečovatelské služby je také téměř 10 %. Jedná se především o samostatná pracoviště bez provozování domovů pečovatelské služby. Podíl na počtu domovů pečovatelské služby nečiní ani čtvrt procenta.

Jedním ze zařízení pečovatelské služby je domovinka. Podíl neziskových organizací na počtu domovinek je přesně 10 %, přičemž podíl na kapacitě těchto domovinek je

skoro 90 % a služeb domovinek zřízených neziskovými organizacemi využívá přes 97 % klientských rodin.

Zdravotnictví

Pouze 1,13 % všech zdravotnických organizací je zřizováno neziskovými organizacemi. Přes 45 % hospiců je zřizováno neziskovými organizacemi. Pouze 8 % nemocnic s následnou péčí a jen 1 % nemocnic a léčeben pro dlouhodobě nemocné je zřizováno neziskovými organizacemi.

Školství

Na předškolní výchově se podílí školská zařízení zřízená neziskovými organizacemi téměř 2 %. U speciálních mateřských škol tento podíl činí téměř 10 %. Podíl neziskových organizací na počtu dětí ve speciálních mateřských školách je necelých 8 %. Zatímco podíl pedagogických pracovníků v mateřských školách a speciálních mateřských školách nedosahuje ani 1,5 %.

Na základním vzdělávání se podílí školská zařízení zřízená neziskovými organizacemi téměř 3 %. U základního vzdělávání je podíl neziskových organizací vysoký především ve zřizování speciálních základních škol (9 %), přičemž podíl na počtu dětí ve speciálních školách je pouze 2,5 %.

U středoškolského vzdělávání se neziskové organizace podílejí na zřizování více než jedné pětiny středních škol. Přes 68 % praktických středisek vyučování je zřizováno neziskovými organizacemi.

Vyšší odborné vzdělávání poskytuje přes 33 % vysokých odborných škol zřízených neziskovými organizacemi. Více než polovina vyšších odborných škol poskytujících dálkové studium je zřízena neziskovými organizacemi.

Podíl neziskových organizací na počtu vysokých škol je více než 25 %. Avšak podíl na celkovém počtu studentů vysokých škol činí pouze 6 %. Tyto vysoké školy se zabývají hlavně vzděláváním v distanční a kombinované formě (přes 15 %), a to především v bakalářském studiu (25 %).

Podíl neziskových organizací na počtu školních družin je menší než 2 %, stejně tak podíl na počtu žáků školních družin nepřesahuje 2 %. Podíl neziskových organizací na počtu školních klubů je více než 5,5 % a podíl žáků ve školních klubech je 4,5 %.

Zajímavý je zde počet pracovníků ve školních družinách a klubech, kde podíl na tomto ukazateli je téměř 60 %.

Výzkum a vývoj

Pouze 3,21 % pracovišť výzkumu a vývoje bylo v roce 2004 neziskovými organizacemi. Jedná se především o malá pracoviště do 9 zaměstnanců, která jsou činná hlavně v sociálních a humanitních vědách (podíl neziskových organizací u výzkumných a vývojových pracovišť je přes 10 %).

Požární ochrana

Podíl sborů dobrovolných hasičů na počtu jednotek požární ochrany je 96,12 %. Tyto sbory dobrovolných hasičů zasahovaly téměř u 18 % všech zásahů (podíl na zásazích u živelných pohrom činní 40,44 %), kde největší podíl měly u činnostech: doprava pitné vody a potravin k přežití (60,87 %), záloha na místě (59,56 %), čerpání a odčerpávání vody (45,39 %) a požární asistence (40,26 %).

10.3 Státní dotační politika

Zásady pro poskytování dotací ze státního rozpočtu se řídí zákonem č. 218/2000 Sb. Zásady vlády pro poskytování dotací ze státního rozpočtu ČR nestátním neziskovým organizacím ústředními orgány státní správy (ze dne 1. 2. 2010 č. 92). Dotace se poskytují na realizaci projektů NNO, které přispívají k naplňování cílů státní politiky, vyplývajících především z hlavních oblastí státní dotační politiky vůči NNO, které vláda schválí na příslušný rozpočtový rok. Návrh hlavních oblastí státní dotační politiky vůči NNO pro rok 2011 (viz příloha č. 1 k usnesení vlády ze dne 14. 6. 2010 č. 463): tělesná výchova a sport, kultura, životní prostředí a udržitelný rozvoj, sociální služby, zahraniční aktivity, národnostní menšiny a etnické skupiny, romská komunita, cizinci a azylanti, zdravotnictví, rizikové chování, protidrogová politika, ochrana spotřebitele a nájemních vztahů, vzdělávání a lidské zdroje, děti a mládež, rodinná politika, lidská práva, ostatní (nezařazené, např. péče o válečné veterány).

Dotace mohou být poskytovány: občanským sdružením, obecně prospěšným společností, účelovým zařízením registrovaných církví a náboženských společností, nadacím a nadačním fondům, i dalším právnickým osobám, jejichž hlavním předmětem činnosti je poskytování zejména zdravotních, kulturních, vzdělávacích a sociálních

služeb a k poskytování sociálně-právní ochrany dětí, a fyzickým osobám, které takové služby nebo sociálně-právní ochranu dětí poskytují, pokud tak ústřední orgán rozhodne. Na dotaci není právní nárok. Ústřední orgán vyhlašuje pro NNO programy na projekty prospěšného charakteru především formou výběrového dotačního řízení, jehož podmínky stanoví ústřední orgán. Nedílnou součástí projektu je jeho rozpočet. Dotace se poskytuje na základě žádosti o dotaci, jejíž nedílnou součástí je text předkládaného projektu. Dotace poskytuje ústřední orgán, do jehož působnosti předkládaný projekt věcně náleží. Dotace může být poskytnuta až do výše 70 % rozpočtových nákladů projektu. V odůvodněných případech může ústřední orgán rozhodnout o poskytnutí dotace až do výše 100 % rozpočtovaných nákladů projektu. Ústřední orgán, který poskytuje dotaci na projekt NNO, ji vyplatí na základě pravomocného rozhodnutí o dotaci. Dotace na projekt je zpravidla vyplacena jednorázově. Projekt může být spolufinancován z obecních a krajských rozpočtů, z prostředků evropských fondů a z dalších zdrojů. Pokud je projekt financován dotacemi z různých státních zdrojů, nesmí souběh těchto zdrojů činit více než 70 % nákladů projektu. Do rozpočtu projektu nesmí být zakalkulován zisk. Zisk nesmí být z dotace ani fakticky realizován. Dotace může být poskytnuta na úhradu osobních nákladů, tj. mzdových nákladů, povinného pojistného placeného zaměstnavatelem, a provozních nákladů, spojených s realizací schváleného projektu, nemateriálních nákladů (služby) a materiálních nákladů. Dotace je poskytována účelově a lze ji tudíž použít jen na účel uvedený v rozhodnutí. V roce 2009 byla z veřejných rozpočtů nejvíce podporována oblast „Sociálních věcí a politiky zaměstnanosti = 3 549 mil. Kč (34,9 %), dále oblast Tělovýchovy a Kultury a ochrany památek. (Prouzová, Z. [online].)

11 Dárcovství a dobrovolnictví

Dobrovolnictví se v České republice začalo více objevovat v souvislosti s rozvojem občanské společnosti po roce 1989. Dobrovolnictví mělo u nás svou tradici, která byla přerušena nejprve okupací a potom komunismem. S počátky filantropie, představující souhrn dobrovolných činností a chování, které vedou k vědomé podpoře třetích osob (jednotlivců, skupin, organizací) za účelem dosažení vyšší kvality života jednotlivce a společnosti, se můžeme setkat už v prostředí středověkých měst. Velký počet nemocných, žebráků, lidí bez domova a opuštěných dětí si vyžádalo vytvoření chudobinců, starobinců či sirotčinců, v nichž často vykonávaly službu řádové sestry i jiní ochotní lidé bez nároku na odměnu. Na dobrovolnosti stálo v podstatě také veškeré ošetřování raněných a nemocných. Jak už bylo zmíněno, díky říšskému spolkovému zákonu z roku 1867 došlo k velkému rozmachu spolků, jejichž činnost byla zajišťována na dobrovolnické bázi. (Hloušek, Hloušková, 2011). K jejich dalšímu rozvoji došlo po vzniku Československa. Dobrovolné organizace měly různé organizační formy, např. soukromé, obecní, náboženské, národnostní, spolky (např. Zemská péče o mládež, Československý červený kříž). Později, za éry socialismu, byla dobrovolnická činnost zpolitizována a byla vnímána spíše jako „práce pro režim“. Devalvace dobrovolného principu probíhala ve třech fázích. V té první, agitační, se stát snažil prostřednictvím propagandy vzbudit v lidech nadšení pro dobrovolnickou (bezplatnou) práci ve prospěch socialismu. Tato práce se však mohla rozvíjet pouze ve státem kontrolovaných masových organizacích. Ve chvíli, kdy lidé přestávali věřit, že dobrovolnictví přispívá k rozvoji socialistického státu a kdy odhalili, že je zneužíváno k vykrývání nedostatků v národním hospodářství, stát přistoupil k vydírání a zastrašování, kterým občany k dobrovolnictví de facto přinutil. Dobrovolná práce se stala povinnou pro všechny a ztratila svou autenticitu. Díky této fázi represe se smysl dobrovolnické činnosti zcela vyprázdnil a stal se z něj bezobsažný rituál, kterým lidé pouze demonstrovali svou loajalitu k režimu. (Frič P., Pospíšilová T. a kol. 2010: 39) Takovéto chápání dobrovolnictví (tj. povinně dobrovolná práce) přetrvává i do dnešní doby, ačkoliv s příchodem demokracie plní dobrovolnictví svou pravou funkci - nezištné pomoci. *„Dědictvím totalitního režimu je nedůvěra ve státní instituce a přetrvávající silná nedůvěra v neformální vztahy* (Howard 2003, in Stachová, 2005:11). Není proto divu, že po roce 1989 se dobrovolnictví věnovalo pouze 16 % obyvatel České republiky.

Dobrovolnictví si muselo hledat znovu cestu k lidem a také prosazovat nové moderní pojetí sebe sama.

11.1 Definice a typy dobrovolnictví

Dobrovolnictví je svobodně zvolená činnost, konaná ve prospěch druhých bez nároku na odměnu. Dobrovolník dává část svého času, energie a schopností ve prospěch činnosti, která je časově i obsahově vymezena. Za tuto činnost nedostává finanční odměnu, ale často nedocenitelný dobrý pocit z pomoci ostatním, získává zkušenosti a nezřídka i přátelství.

V českém prostředí se můžeme setkat s několika druhy dobrovolnictví. Jeden typ představuje tzv. **občanská výpomoc**, zahrnující různé formy sousedské výpomoci. Jedná se o systém vzájemných protislužeb, které se úspěšně rozvíjely právě v uplynulém období totalitního režimu díky absenci normálně fungujícího trhu i služeb. V posledních letech se tyto vzájemné protislužby mění v tržní vztahy, ale stále je možné je nalézt v rámci rodiny a příbuzenstva, na venkově, apod. Dalším typem je **dobrovolnictví vzájemně prospěšné**, které představuje činnost, kterou vykonávají především členové různých sdružení či klubů za účelem realizace cílů a poslání vlastní organizace. Jedná se o mnoho kulturních, sportovních, dětských a mládežnických organizací, kde určité skupiny občanů dobrovolně, sami pro sebe a své přátele realizují řadu aktivit. Do tohoto druhu dobrovolnictví se řadí i dobrovolní hasiči (SDH), dobrovolníci působící v zájmových sdruženích jako jsou Junák, Pionýr, YMCA atd. a v řadě svépomocných spolků zaměřených především na vzájemnou pomoc osob se zdravotním hendikepem. Tento typ dobrovolnictví je u nás převažující a věnuje se mu až 91% českých dobrovolníků. Toto typické propojení členství a dobrovolnictví, nazývané také kolektivním vzorcem dobrovolnictví se vyznačuje dlouhodobostí a vytvářením silných vazeb na komunitu (Frič 2010:28). Na rozdíl od reflexivního vzorce dobrovolnictví, který akcentuje individualismus a vysokou míru profesionalizace dobrovolnických aktivit. Tento vzorec inklinuje ke krátkodobosti a nestabilitě a převažuje u něj vytváření instrumentálních vazeb na pracovníky organizace. Je charakteristický pro **dobrovolnictví veřejně prospěšné**, které vychází z ochoty občanů angažovat se svobodně a podle svého přesvědčení, ať již pro druhé nebo pro určité

změny ve společnosti. Oproti vzájemně prospěšnému dobrovolnictví je u tohoto typu dobrovolnictví na prvním místě potřeba být užitečný svému okolí. Po roce 1989 se u nás stala platformou pro tento typ dobrovolnictví řada nevládních neziskových organizací, které se snaží získat pro svoji činnost dobrovolníky z řad veřejnosti, ať již se jedná o jednorázové akce nebo dlouhodobou dobrovolnou spolupráci. Tento typ dobrovolnictví je charakterizován již v občanském zákoníku v části týkající se závazků, konkrétně typové smlouvě příkazní. Dalo by se říci, že občanský zákoník už od počátku vytváří základní právní rámec pro uskutečňování dobrovolnické činnosti. (Tošner, Sozanská, 2002:38-34)

Záběr, kde jsou dobrovolníci schopni pomoci, je poměrně široký a jejich pomoc je v těchto oblastech nezbytná. Nejvíce zastoupenou oblastí je v naší republice sociální a zdravotní péče, kde je pomoc dobrovolníků velice přímá a člověk vidí přesně, komu, kde a jak pomáhá. Je zde však kladen důraz na to, aby byla tato činnost velice dobře koordinována, protože dobrovolník vstupuje do systému, který byl celá léta uzavřen před vstupem cizích osob a může zpočátku působit jako cizorodý prvek. Humanitární organizace a organizace na ochranu lidských práv se u nás začaly objevovat zejména až po roce 1989, velice brzy se dostaly do podvědomí občanů a přilákaly řadu dobrovolníků především z řad mladých lidí. Ti pomáhají všude tam, kde je potřeba zasáhnout ve svízelné situaci, která může nastat důsledkem přírodní katastrofy, válečných konfliktů, imigrací atd. Tisíce dobrovolníků se angažuje v kulturní oblasti. Většina z nich se zaměřuje na obnovu a ochranu kulturních památek. Z velké části se nejedná o rozsáhlé akce, ale jen o regionální záležitosti, kde si obyvatelé chtějí chránit kulturní památky, které znají např. zámky, hrady, divadla, muzea. Sportovní a vzdělávací činnosti se věnují dobrovolníci zejména formou mimoškolních volnočasových aktivit. Jedná o práci s dětmi, kde je hlavním cílem ukázat dětem jiný způsob trávení volného času. V rámci ochrany životního prostředí dobrovolnické organizace varují před zbytečným devastováním krajiny a učí děti, jak šetrně zacházet s přírodními zdroji.

Posledním a nejnovějším typem dobrovolnictví je **dobrovolnická služba**. (§1, zák. č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě). Ta představuje obvykle dlouhodobý (až několikaměsíční) závazek věnovat se dobrovolné práci často mimo svoji zemi. V ČR se tento typ dobrovolnictví začal objevovat až po roce 1989, kdy k nám přijela řada

dobrovolníků především z USA a západoevropských zemí, jejichž činnost byla zaměřena převážně na výuku jazyků. Postupem času vznikly i české organizace, které se věnují vysílání dobrovolníků do zahraničí, ať již na skupinové workcampy či na samostatné studijní a vzdělávací pobyty v humanitárních či ekologických organizacích. Současně se však začala dobrovolnická služba uplatňovat i při vysílání dobrovolníků do českých organizací. Nejčastěji se dobrovolnická služba vykonává v sociálních službách a také ve zdravotnictví. Schopnost dobrovolníků efektivně pomoci se ukázala také během odstraňování škod po záplavách, které v posledních letech zasahují naši zemi opakovaně.

11.2 Současný stav dobrovolnictví u nás

Díky historickému kontextu se dobrovolnictví u nás potýká s řadou mýtů a předsudků. Dobrovolnictví není oběť a ani práce, kterou jiní dělat nechtějí, není ani zcela zadarmo a už vůbec to není amatérismus. Dobrovolné činnosti poskytují příležitost získat bohaté praktické zkušenosti, umožňují rozvoj sociálních dovedností a kompetencí, posilují zpřetrhané vztahy důvěry. Vývoji dobrovolné činnosti se logicky liší v demokratických a postkomunistických zemích (Matoušek 2003:61). A ještě mnohem větší rozdíl je vidět v přístupu k dobrovolnictví těchto zemí v současné době. V zemích s nepřetržitou tradicí demokracie, k nimž patří např. Velká Británie a USA, je dobrovolnictví chápáno jako něco zcela běžného. Vzájemná nezištná pomoc se tam stala standardem, který každý uznává a většina praktikuje. Po roce 1989 začala česká společnost hledat vlastní identitu a usilovat především o dosažení ekonomické úrovně západních zemí. Kromě orientace na konzumní život se však objevila také potřeba rozvoje tradičních humanistických hodnot, jako je například potřeba pomáhat ostatním, především osobám v obtížné situaci. Velký mezník představuje rok 2001, který byl stanoven jako Mezinárodního roku dobrovolníků (rezoluce Valného shromáždění OSN č. č. 52/17 z 20. listopadu 1997). V tomto roce se začalo v České republice pracovat na právní úpravě dobrovolnictví a dobrovolnictví začalo být podporováno dotačními tituly. Dále začaly vznikat metodiky pro práci s dobrovolníky a práce s dobrovolníky se začala profesionalizovat. Tento trend vyústil až v přijetí samostatného zákona o dobrovolnické službě, který začal platit od r. 2003. Vymezuje charakter dobrovolnické činnosti, institut a povinnosti vysílající organizace a náležitosti dobrovolnických smluv. Je postaven na

fungování třech pilířů, kterými je vysílající organizace, přijímající organizace a dobrovolník. Vysílající organizace dobrovolníka zajišťuje prostředky a podmínky pro dobrovolnickou činnost, poskytuje svůj čas, svoji energii, vědomosti a dovednosti ve prospěch dobrovolníka a přijímající organizaci. Přijímající organizace využívá práci dobrovolníků na svém pracovišti a věnuje jim patřičnou pozornost a podporu. Dobrovolnická služba je definována jako činnost, při níž bez nároku na odměnu dobrovolník poskytuje: „pomoc nezaměstnaným, osobám sociálně slabým, zdravotně postiženým, seniorům, příslušníkům národnostních menšin, imigrantům, osobám po výkonu trestu odnětí svobody, osobám drogově závislým, osobám trpícím domácím násilím, jakož i pomoc při péči o děti, mládež a rodiny v jejich volném čase, pomoc při přírodních, ekologických nebo humanitárních katastrofách, při ochraně a zlepšování životního prostředí, při péči o zachování kulturního dědictví, při pořádání kulturních nebo sbírkových charitativních akcí nebo pomoc při uskutečňování rozvojových programů“ (§2, odst. 1, zák. č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě). Důležité je také to, že dobrovolnickou službu nelze vykonávat v rámci podnikatelské nebo jiné výdělečné činnosti.

S přijetím zákona o dobrovolnické službě stoupl význam dobrovolnických center, která obvykle plní roli vysílajících organizací. V současné době k nejvýznamnějším patří například Národní dobrovolnické centrum Hestia v Praze nebo Dobrovolnické centrum v Ústí nad Labem. Postupem doby se počet dobrovolnických center rozrostl. V současné době podobná působí regionální dobrovolnická centra ve 32 městech ČR. Jednotlivá centra mají specifický charakter daný místem a náplní své činnosti. Většina z těchto center zahájila svou činnost konkrétním dobrovolnickým programem zaměřeným na určitou cílovou skupinu či určitý typ organizace a časem se stalo také metodickým a supervizním střediskem, které vyhledává nové programy a aktivity pro dobrovolníky i organizace a poskytuje jim podporu.

11.3 Dobrovolnické programy

Podle míry organizovanosti dobrovolnické činnosti lze dobrovolnictví rozčlenit na formální a neformální (Frič a kol. 2001:115). Neformální dobrovolnictví se vyznačuje nízkou mírou formalizace vztahů s dobrovolníkem. Přijímající organizace často nemají

žádné aktivní strategie pro získávání, přípravu či hodnocení dobrovolníků, vztahy jsou často individualizované, založené na důvěře a spontaneitě, zkušenosti a slušnosti. Dobrovolnický vťah je uzavírán bez písemné smlouvy. Naproti tomu formální model dobrovolnictví je typický pro organizace, které využívají dobrovolníky ve větší míře, přičemž důraz je kladen na přípravu a systematické vyhodnocování vykonávané dobrovolnické činnosti. Pro tento model je signifikantní deklarace vlastních hodnot a cílů (etické kodexy), písemná smlouva, formalizované vztahy v hierarchické struktuře (vyčlenění samostatné pozice koordinátora dobrovolníků), symboly (průkazy dobrovolníka, oceňování nejúspěšnějších dobrovolníků apod.) a vytváření nástrojů pro dlouhodobou udržitelnost získaných dobrovolníků. Z tohoto pohledu bychom mohli formální model dobrovolnictví ztotožnit s pojmem **dobrovolnický program**.

Už v roce 1995 se občanské sdružení HESTIA z popudu Nadace Open Society Fund zaměřilo vytvoření české obdoby v USA již tradičního dobrovolnického programu Big Brothers/Big Sisters - **Programu Pět P**. Tento program se tehdy díky své profesionálně zpracované metodice a metodické i finanční podpoře amerických partnerů stal vzorovým etalonem profesionálně vedeného dobrovolnického programu, což platí dosud. Zrodil se tak model formálního dobrovolnictví, který zahrnuje dobrovolné aktivity organizované prostřednictvím dobrovolnických center či jiných neziskových organizací. Dobrovolníky obvykle vede obvykle profesionál – koordinátor dobrovolníků, který se řídí pravidly managementu dobrovolnictví, specificky upravenými pro konkrétní oblast služeb. Koordinátor dobrovolníků je nová profesní pozice obsahující prvky sociální práce a personalistiky. (Tošner, Sozanská, 2002:101). V roce 2010 se Program Pět P stal uznávaným vzorem mentoringového volnočasového prostředku neformální a zájmové výchovy. Na základě sesbíraných zkušeností vznikla také publikace s názvem Mentoring, kterou vydalo nakladatelství Portál.

V rezortu práce a sociálních věcí začalo být formální dobrovolnictví využíváno nejprve v několika nestátních rezidenčních zařízeních, a to v programu pod názvem **Dobrovolnictví pro seniory**. Program koncem 90. let navazoval na sporadické pokusy, kdy do domova zavítal někdo z příbuzenstva či ze sousedství, poté se tam vracel a svojí pozornost věnoval i dalším obyvatelům. HESTIA v letech 2006 – 2008 realizovala ve 13 domovech pro seniory ve středních Čechách systémový projekt pod názvem „Management dobrovolnictví v zařízeních sociálních služeb“, jehož výstupem byla

publikace příkladů dobré praxe uplatnění dobrovolnictví v českých domovech pro seniory. (Tošner, Sozanská, 2002:121)

V současné době nabývá vzhledem k demografickým ukazatelům tento program na významu a začíná se objevovat mezi prioritami různých národních strategických dokumentů a regionálních rozvojových koncepcí.

V roce 1999 spustila HESTIA opět ve spolupráci s nadací Open Society Fund Praha pilotní program s názvem **Dobrovolníci v nemocnicích**. Klinika dětské onkologie ve Fakultní nemocnici Motol se stala prvním zdravotnickým lůžkovým pracovištěm, kam zavítali dobrovolníci organizovaní v rámci nového programu. Počet nemocnic a dalších sociálně-zdravotních zařízení, které se zapojovaly do programu, se rozrůstal. V roce 2001 jich bylo 5, koncem loňského roku již více než 40 nejrůznějších zdravotních a sociálně-zdravotních zařízení, od nemocnic, přes léčebny dlouhodobě nemocných, hospice, kojenecké ústavy, dětské lázeňské léčebny, oční kliniky, až po denní stacionáře, centra respitní péče, centra pro duševně nemocné apod. Počty registrovaných dobrovolníků účastnících se tohoto programu se pohybují kolem 1000 osob ročně.

11.4 Dárcovství

Činnost neziskových organizací není myslitelná bez dárců, mecenášů z řad štedrých jednotlivců, podnikatelů a firem. Rozvoj soukromého dárcovství je jednou z cest, jak se neziskové organizace mohou vymanit ze silné závislosti na veřejných zdrojích, která významně omezuje jejich efektivitu, finanční stabilitu i schopnost flexibilně reagovat na nově vznikající společenské problémy.

Individuální dárci dnes v ČR představují nejméně významný zdroj příjmů pro neziskové aktivity. V zahraničí je přitom situace zcela jiná: v USA představují dary jednotlivců 84 % příjmů neziskového sektoru, ve Velké Británii podporuje 54 % dospělé populace „svou“ NNO každý měsíc prostřednictvím trvalého příkazu, v Německu či Francii darují jednotlivci každoročně více než 2 mld. EUR. I u nás již existuje relativně malá skupina NNO, které se již naučily s individuálními dárci pracovat a pravidelně je podporují tisíce dárců. Ukázalo se také, že fundraisingové metody úspěšné v zahraničí fungují i v ČR. Jak zároveň vyplývá z údajů Ministerstva financí, zájem dárců věnovat peníze na dobrou věc rok od roku stoupá. Od roku 2000 se

objem daňových odpočtů zdvojnásobil a počet dárců uplatňujících odpočet vzrostl o 85 %. Tyto údaje ale pokrývají jen část skutečně věnovaných darů.

O daňový odpočet totiž může podle zákona 586/1992 Sb., o daních z příjmů požádat jen ten, u něhož je celková hodnota darů v daném roce je větší než 2 % základu daně poplatníka nebo činí alespoň 1000 Kč. Od základu daně lze odečíst nejvýše 10 % hodnoty základu daně. Ne každý dárců je ovšem informován o možnosti svůj dar v daňovém přiznání uplatnit. Podle průzkumu STEM pro NROS z roku 2004 se podíl dárců NNO mezi českými obyvateli od roku 2000 výrazně nezměnil. Podle častých výpovědí v posledních dvanácti měsících obdarovalo věcným či peněžním darem některou z neziskových organizací 47 % obyvatel ČR, tj. o 4 % více než v roce 2000. Zhruba čtvrtina obyvatel věnovala dar (26 %) jedné neziskové organizaci, asi pětina (21 %) přispěla svým darem dvěma nebo více NNO. Částky, které lidé věnují neziskovým organizacím, obvykle nejsou příliš vysoké. U dvou třetin dárců (67 %) celková hodnota daru, ať už finančního či věcného, nepřesáhla v minulém roce obnos 700 Kč. Zhruba každý desátý občan (13 %) poskytl nějaké neziskové organizaci dar v hodnotě od 700 do 1 400 Kč. Dar vyšší ceny (nad 4 000 Kč) věnovalo neziskovým organizacím 5 % lidí.

Své dary dedikovali občané především dětem (49 %), tělesně handicapovaným (35 %) nebo lidem postiženým přírodní katastrofou (24 %). Podle výzkumu Nadace Partnerství z roku 2003, který byl zaměřen výhradně na organizace v oblasti životního prostředí, dvě třetiny organizací (62 %) mají individuální dárců. Ve většině případů jsou však počty přispěvatelů velmi nízké: pouze u čtvrtiny z nich převyšuje počet pravidelných a/nebo příležitostných dárců 20. Tomu odpovídá i nízký podíl příjmů od individuálních dárců na celkových rozpočtech organizací, tyto příjmy pokrývají v průměru jen 6 % nákladů organizací.

Zaměříme-li se přímo na dárců – fyzické osoby, kteří odečítají dary ze svého daňového základu, můžeme konstatovat **zvyšování počtu daňových poplatníků, kteří podávají daňové přiznání a deklaruji odčitatelnou položku hodnoty poskytnutého daru, celkové hodnoty darů, které jsou jako odčitatelná položka v daňovém přiznání uvedeny.** Zvyšuje se i relativní počet daňových přiznání, ve kterých jsou odpočty na dary uvedeny oproti celkovému počtu daňových přiznání (6,3 % v roce 2004

oproti 4,8 % v roce 1999). Hodnota průměrného daru fyzické osoby uváděná v daňovém přiznání v roce 2004 činila 10 451 Kč, oproti 9 455 Kč v roce 1999.

Nutno poznamenat, že statistická data použitá mají pouze omezenou vypovídací schopnost. Je třeba vzít na vědomí, že řada fyzických osob, které poskytují dary, vůbec nepodává daňová přiznání (například velká část zaměstnanců, důchodců apod.) a nebo daňové přiznání podává a poskytnutý dar v něm neuvádí nebo pouze v částečné výši, a to z různých důvodů (například daňový subjekt je ve ztrátě nebo hodnota daru převyšuje maximální výši odčitatelné položky).

Podle výzkumu Market Vision pro Spiralis z roku 2003 ti, kteří za poslední rok alespoň jednou věnovali peníze NO, platili v převážné většině hotovostí (53 %) anebo složenkou (43 %). Zbytek využil možnosti bankovního převodu.

Při získávání peněz preferují neziskovky osobní kontakt, ať už jakýmkoli způsobem. Menšinovou formou komunikace je reklama, využívaná asi 20 %. Jde o organizace s větším rozpočtem. Finance získávají většinou jednorázovým platebním příkazem (82 % organizací) nebo v hotovosti (66 % NNO). Trvalým bankovním příkazem 24%. Zastoupení internetu a mobilu jako nástroje fundraisingu je statisticky nízké (14 %) a jen občasné.

Podle průzkumu Factum Invenio pro UNICEF z roku 2005 80 % dotázaných Čechů uvedlo, že během posledních dvou let přispělo nějaké humanitární organizaci. V roce 2005 došlo k zásadnímu nárůstu v přispívání zejména opakovaných příspěvků, tento nárůst nastartovala s největší pravděpodobností katastrofa v jihovýchodní Asii – vlny Tsunami a další přírodní katastrofy, kdy se rozšířila možnost přispívat prostřednictvím mobilu, formou DMS. Na základě průzkumu STEM pro NROS z roku 2006 se veřejné sbírky dostaly do povědomí veřejnosti a jejich znalost se v průběhu času upevňuje

12 Budování struktur neziskového sektoru

V České republice bylo k 1. 1. 2009 registrováno 92 504 NNO. Největší část (92,8 %) 85 834 tvoří občanská sdružení a jejich organizační jednotky. Církevní právnické osoby (4,4 %) 4 035, obecně prospěšné společnosti (1,4 %) 1 032, nadace (1 %) 950 a nadační fondy (0,4 %) 373.

12.1 Modely struktur NNO

V rozvíjející se občanské společnosti a regionálního partnerství se objevuje celá řada modelů vzájemné spolupráce NNO, které vytvářejí předpoklady pro vznik struktury neziskového sektoru (Škarabelová a kol. 2002:70-72). Utvářejí se na základě dvou principů:

a) *modely sdružování NNO na regionálním principu*

- **volné sdružení NNO kolem jedné informační centrály** – jedna silnější NNO poskytuje ostatním především informační servis a usiluje o zlepšení komunikace mezi NNO navzájem, prostředky na tuto činnost získává tato NNO sama na vlastní projekty
- **komunitní koalice NNO** – uskupení místních NNO s menším stupněm vnitřní disciplíny, kdy se jednotlivé NNO nesnaží jednat jménem celé skupiny (není delegován jeden mluvčí), prostředky na fungování koalice jsou získávány na základě společného projektu
- **mandatorní koalice NNO** – uskupení místních NNO s pevnější vnitřní strukturou, na základě které získávají její zástupci dlouhodobě mandát jednat jménem celku a vystupovat vůči dalším stranám (zejména veřejné správě), výkon mandátu bývá odměňován ze strany zastupovaných NNO
- **grémium NNO** – představuje spíše stabilní komunikační platformu, projednávající konkrétní otázky či koncepce prostřednictvím jednání v dlouhodobějších intervalech, členy grémia se obvykle stávají významné osobnosti, mající obecný respekt místní komunity

- **krajská asociace NNO** – formálně ustavená uskupení (mají obvykle právní formu) založená na principu oficiálního členství s možností platby členského příspěvku, poskytující informační a poradenský servis a další formy podpory neziskového sektoru, zastupující NNO při jednáních s veřejnou správou a podnikatelským sektorem
- **národní asociace NNO** – působí na celorepublikové úrovni a jejím cílem je prosazování zájmů NNO a neziskového sektoru jako celku, zejm. koordinovat činnost s dalšími střešními organizacemi neziskového sektoru, zprostředkovávat komunikaci mezi NNO a vládními orgány (např. RVNNO) a také na mezinárodní úrovni.

b) modely sdružování NNO na oborovém principu

- **národní oborové asociace NNO** – přebírají funkci profesní komory a reprezentují zájmy dané oblasti, formulují připomínky k vládním orgánům, zpracovávají metodické materiály, umožňují vzájemnou výměnu zkušeností, poskytují informační a poradenský servis svým členům, budují databáze členů
- **krajské oborové asociace NNO** – mají podobnou funkci pro daný region, vznikají buď samostatně (specificky pro určitý region) nebo jako regionální (krajské) články národních oborových asociací

Příklady: Česká rada dětí a mládeže, Síť mateřských center, Rada humanitárních organizací, Zelený kruh, Česká asociace Sport pro všechny, Národní rada zdravotně postižených aj.

Můžeme se také bavit o vzniku tzv. střešních organizací. Uvádíme zde jen ty nejvýznamnější:

Rada vlády pro NNO

Rada vlády pro nestátní neziskové organizace je stálým poradním, iniciativním a koordinačním orgánem vlády České republiky v oblasti nestátních neziskových organizací. Byla zřízena usnesením vlády z 10. června 1992 č. 428 jako Rada pro nadace, usnesením vlády z 30. března 1998 č. 223 byla poté transformována na Radu vlády pro nestátní neziskové organizace. Rada soustřeďuje, projednává

a prostřednictvím svého předsedy / předsedkyně předkládá vládě materiály, týkající se NNO a vztahující se k vytváření vhodného prostředí pro jejich existenci a činnost.

Rada plní zejména tyto úkoly:

a) iniciuje a posuzuje koncepční a realizační podklady pro rozhodnutí vlády, týkající se podpory NNO, legislativní a politická opatření, která se týkají podmínek jejich činnosti

b) sleduje, iniciuje a vyjadřuje se k právním předpisům, upravujícím postavení a činnost NNO; prostřednictvím svého předsedy - člena vlády - Rada připomínkuje návrhy právních úprav, které mají vztah k NNO

c) iniciuje a koordinuje spolupráci mezi ministerstvy, jinými správními úřady a orgány územní samosprávy v oblasti podpory NNO, včetně dotační politiky z veřejných rozpočtů

d) sleduje, analyzuje a zveřejňuje informace o postavení NNO v rámci Evropské unie o zapojení ČR do EU s ohledem na NNO a o finančních zdrojích s tím souvisejících; spolupracuje s ministerstvy a jinými správními úřady, odpovědnými za spravování finančních zdrojů EU v ČR, pokud se jejich využívání k NNO vztahuje

e) ve spolupráci s ministerstvy, jinými správními úřady, NNO, a dalšími orgány a institucemi zajišťuje dostupnost a zveřejňování informací o NNO a o opatřeních státní politiky, která se NNO týkají; zejména zpřístupňuje a analyzuje informace o dotacích z veřejných rozpočtů pro NNO a o procesu jejich uvolňování a využívání

f) podílí se na opatřeních ministerstev a jiných správních úřadů, která mají vztah k NNO, zejména na procesu standardizace činností, přidělování akreditací a kategorizaci typů NNO

g) sleduje a informuje vládu o využívání finančních prostředků kategorie Nadační investiční fond, které byly usneseními Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky č. 413/1999 a č. 1946/2001 rozděleny do nadačního jmění vybraných nadací, a o rozdělování jejich výnosů; v této činnosti spolupracuje s Ministerstvem financí.

Asociace NNO v ČR

Asociace nestátních neziskových organizací v České republice je nepodnikatelským zájmovým sdružením právnických osob, které bylo založeno v roce 2003 jako výsledek

dlouhého procesu posilování spolupráce neziskového sektoru, započatého počátkem 90. let. Členem Asociace NNO jsou všechna existující krajská všeoborová a některá oborová sdružení, jakož i řada jednotlivých nestátních neziskových organizací (NNO). Prostřednictvím svých členů sdružuje téměř 900 NNO, prosazuje a obhajuje však společné zájmy a potřeby celého neziskového sektoru, vytváří prostor pro komunikaci a partnerství všech NNO i NNO s ostatními společenskými subjekty (veřejnou správou, parlamentem, zastupitelstvy, podnikateli, odbory, politickými stranami apod.). Asociace NNO pomáhá svým členům i dalším NNO v adaptaci na podmínky Evropské unie. Asociace NNO v ČR sdružuje více než šedesát členských organizací prakticky ze všech oborů neziskového sektoru. Zároveň je jejími členy většina existujících regionálních všeoborových asociací NNO a některá oborová sdružení. Regionální organizace, u nichž počet členů přesáhne 30, mají právo na stálé zastoupení v Radě Asociace NNO. Celkově Asociace NNO takto sdružuje zhruba 700 organizací neziskového sektoru.

Jednou ze stěžejních aktivit asociace jsou Týdny pro neziskový sektor, jejichž hlavním cílem je vytváření a posilování partnerství mezi jednotlivými společenskými sektory: veřejným, podnikatelským a neziskovým. Funkční partnerství vzniká vždy v daném místě a reálném čase, proto není organizováno shora, tj. z národní úrovně, ale především na krajské a oborové úrovni. Asociace NNO v ČR je iniciátorkou a koordinujícím garantem celé akce. Týdny pro neziskový sektor jsou volnou „skládačkou“ akcí, poskytujících příležitost prezentovat veřejnosti nestátní neziskové organizace, jejich činnost, úspěchy i problémy. Partneři přitom mohou v regionech spontánně navazovat perspektivní a efektivní spolupráci dle místních potřeb a podmínek. Týdny pro neziskový sektor jsou tak příspěvkem k odstraňování překážek, ve vytváření a posilování občanské společnosti. (Škarabelová a kol. 2002:72-74)

Asociace veřejně prospěšných organizací (AVPO)

Je asociací, která sdružuje a podporuje neziskové organizace, mezi jejichž hlavní priority patří transparentnost a profesionalita při vykonávání své veřejně prospěšné činnosti. Bez ohledu na to, zda organizace má zaměstnance nebo pracuje jen s dobrovolníky. Statut veřejné prospěšnosti je ve většině evropských zemí používán pro vymezení organizací, které svojí činností přispívají k veřejnému blahu a mají proto možnost ucházet se o podporu z veřejných zdrojů i požívat určitých výhod (typicky daňových úlev). Statut veřejné prospěšnosti organizace obdrží na základě svého poslání,

činnosti, a po splnění určitých podmínek, týkajících se zejména její transparentnosti. Vymezení veřejné prospěšnosti nemusí být, vzhledem k dynamické povaze společenských aktivit, vždy jednoznačné. Právní systémy jednotlivých zemí proto pracují pouze s určitými orientačními výčty a zdůrazňována je možnost použití opravných prostředků.

V České republice je situace jiná, přístup ke zvláštním výhodám zde tzv. neziskové organizace mají na základě své právní formy. Jedinou další evropskou zemí, která tento princip používá je Bulharsko. Poslání organizace je posuzováno především při jejím vzniku. Další sledování činnosti organizace může být problematické zvláště v případě občanských sdružení, která jsou stále nejrozšířenější formou neziskových organizací v České republice. Občanská sdružení nemají zákonnou povinnost vydávat výroční zprávy a jména jejich statutárních zástupců nelze vyhledat v žádném veřejném rejstříku. Nízká obligatorní transparentnost občanských sdružení činí tuto právní formu snadno zneužitelnou pro daňovou a finanční kriminalitu, jak ostatně ukazují některé případy z nedávné minulosti. Diskuse o zavedení statusu veřejné prospěšnosti je v České republice vedena už od přelomu let 2004 – 2005. Mezi neziskovými organizacemi a státem se však nepodařilo najít shodu o parametrech ani o způsobu přidělování statusu, různé názorové skupiny se zformovaly i uvnitř samotného neziskového sektoru. Přesto byl v květnu 2010 schválen věcný záměr zákona o veřejné prospěšnosti a do konce roku 2012 mělo vzniknout jeho paragrafové znění. Zavedení statusu veřejné prospěšnosti do našeho práva by mohlo zásadním způsobem přispět k transparentnosti neziskového sektoru v České republice a posílení jeho důvěryhodnosti. Přitom právě důvěryhodnost, ať už směrem ke státu, veřejnosti nebo dárcům, je v současné době pro neziskové organizace přímo životně důležitá.

Asociace nadací

Nadace jsou účelovými sdruženími majetku, jejichž hlavním posláním je poskytování nadačních příspěvků - grantů - třetím osobám (zejména z výnosů z vlastního majetku a dalších příjmů). Svou podstatou představují zdroje finančních prostředků pro veřejně prospěšné aktivity. Podílejí se na podpoře mnoha různorodých oblastí a aktivit ve všech regionech České republiky. Kromě jejich hlavní funkce vyplývající ze zákona se nadace zabývají i dalším činnostmi - pořádají benefiční akce, sbírky, tomboly, vydávají publikace apod. Nadace často rychle zasahují v naléhavých

(krizových) situacích (přírodní katastrofy, válkou zničené regiony), mají úlohu iniciátorů společenských změn i důležitých procesů. V současné době je v České republice registrováno téměř 400 nadací. Nadace tvoří přibližně 1% ze všech českých neziskových organizací. Asociace nadací Fóra dárců vznikla v roce 1999 a při jejím zrodu stálo 11 členů. V současné době sdružuje Asociace 38 významných nadací. Asociace usiluje o dosažení konsensu v nadační komunitě a propaguje dodržování principů etického chování nadací. Jednou z podmínek členství v Asociaci je přijetí dokumentu Pravidla etického chování nadací jako základního principu fungování samotné nadace. Členství v Asociaci nabízí možnost se spolupodílet na prosazování nadačních zájmů. Příkladem může být projednávání právních norem a daňových zákonů, iniciování zákonných změn vedoucích k řešení problémů, které nadační komunitu tíží.

Asociace nadačních fondů

Nadační fondy jsou, stejně jako nadace, nezávislé subjekty finanční povahy, založené za účelem podpory veřejně prospěšných aktivit a projektů. Fungování nadačních fondů upravuje zákon o nadacích a nadačních fondech č. 227/1997 Sb. Nadační fondy, jako nový právní typ, byly do českého právního řádu zavedeny zákonem o nadacích a nadačních fondech v roce 1998. Do té doby právní typ nadačního fondu neexistoval. Byl vytvořen jako subjekt finanční povahy jako alternativa k nadacím, které, na rozdíl od nadačních fondů, mají povinnost nadačního jmění v minimální hodnotě 500 000 Kč. První nadační fondy tedy vznikly přeregistrací z organizací, které před účinností nadačního zákona měly ve svém názvu "nadace". V současné době je v České republice registrováno přes 1000 nadačních fondů. Asociace nadačních fondů vznikla v roce 2003 a při jejím založení stálo šest nadačních fondů. V současné době sdružuje Asociace 22 nadačních fondů. Asociace nadačních fondů se dlouhodobě zaměřuje na vytvoření kvalitního informačního a vzdělávacího zázemí pro nadační fondy. Asociace chce také stimulovat nadační fondy k aktivitám, jež povedou k posílení jejich stability i k jejich dalšímu rozvoji. Svým členům nabízí spolupráci, komunikaci i reprezentaci. Nadační fondy sdružené v Asociaci se zavazují k dodržování etických principů nadační činnosti. V dalším období chceme rozšířit členskou základnu o další kvalitně fungující nadační fondy.

Asociace firemních nadací a firemních nadačních fondů

Firemní nadační subjekty jsou založeny jednou nebo více právnickými osobami a jsou svým zřizovatelem/zřizovateli kontinuálně ve své činnosti podporovány na základě nastavených kritérií (ročně % ze zisku/obratu, fixně nastavená částka, pokrytí provozních výdajů apod.) Zákonem nejsou firemní nadační fondy specificky vymezeny. V České republice se firemní nadační sektor začal utvářet od roku 1998, kdy začaly vznikat první firemní subjekty na bázi nadace nebo fondu.

V roce 2011 existuje v České republice dohromady 210 firemních nadací a fondů, z toho 91 nadací a 119 nadačních fondů. To představuje více než jednu desetinu, tedy 12 % z celkového počtu nadačních subjektů.

V září 2011 vznikla při Fóru dárců Asociace firemních nadací a fondů. Zakládajícími členy jsou: Nadační fond GSK, Nadační fond Veolia, Nadace O2, Nadace OKD, Nadace České spořitelny a Nadace ČEZ. Účelem této Asociace je zastřešit významné firemní nadační subjekty a vytvořit prostor pro jejich setkávání, výměnu zkušeností, spolupráci. Tím přispět k rozvoji firemního dárcovství. Cíle Asociace firemních nadací a firemních nadačních fondů:

- Diskutovat a nacházet standardy pro jednotlivé oblasti strategického firemního dárcovství.
- Kultivovat způsob firemního dárcovství a přístupy k němu v České republice.
- Přinášet nové trendy a příležitosti pro firmy v oblasti odpovědného přístupu.
- Propagovat inovativní modely odpovědného přístupu k dárcovství pro lokální trh a podmínky.
- Motivovat firemní dárcy v České republice.
- Angažovat i mladé leadery do problematiky odpovědného přístupu k firemnímu dárcovství.

Asociace komunitních nadací v České republice

Komunitní nadace a nadační fondy působí ve vymezeném území a její činnost je zaměřena na komunitu. Komunitou je míněn okruh lidí, kteří se nějak podílejí na životě v tomto území, jejichž život je a nebo byl s tímto územím spojen; komunita je otevřena

těm, kdo se do tohoto života chtějí zapojit. Odhaluje problémy a možnosti (potenciál) komunity, aktivně vtahuje do dění a zapojuje do různých procesů potenciální hráče, aktéry. Podílí se na utváření vizí a společných cílů komunity, vytváří k tomu potřebné nástroje a přispívá k vytváření podmínek umožňujících řešení pocíťovaných problémů. Je finančním zdrojem pro aktivity a aktéry života v komunitě a získává a sdružuje za tímto účelem prostředky z různých zdrojů. Získané prostředky používá přímo k podpoře komunity i k vytváření nadačního jmění určeného pro řešení budoucích výzev a problémů komunity.

První vážné debaty o konceptu komunitních nadací lze v ČR datovat do roku 1996. Jejich hlavním promotérem byla tehdy nadace VIA, ve spolupráci s C. S. MOTT Foundation, nadací Open Society Fund Praha a nadací Regionální fond, která se v roce 1997 transformovala do první české komunitní nadace (dnes Komunitní nadace Euroregionu Labe). Během let 1998-2004 byly v ČR realizovány dva víceleté programy zaměřené na rozvoj komunitně orientovaných organizací, financované různými zahraničními dárci, které ač dosáhly jiných úspěchů, vznik nových komunitních nadací nepřinesly. Na konci roku 2005 byl z prostředků CEE Trustu administrovaného nadací VIA realizován projekt, na jehož realizaci se setkali dnešní členové AKN. Během jara 2006 se tyto subjekty shodly na tzv. Minimu komunitní nadace a konečně na podzim loňského roku formalizovaly svou spolupráci vznikem AKN, která od této doby převzala garanci za většinu aktivit vztahujících se k tématu komunitních nadací v ČR. Asociace komunitních nadací v České republice – A.K.N. vznikla v roce 2006. Jejím cílem je podporovat rozvoj komunitních nadací a organizací, které se komunitními nadacemi nebo nadačními fondy chtějí stát, podporovat jejich vzájemné kontakty a spolupráci a propagovat myšlenku působení komunitních nadací. Aktuálními prioritami asociace jsou:

- budování platformy pro setkávání komunitních nadací umožňující vzájemnou informovanost, sdílení zkušeností a know-how a neformální vzdělávání;
- podpora a koordinace postupu českých komunitních nadací vůči mezinárodním finančním zdrojům a partnerským subjektům;
- rozšíření geografického pokrytí České republiky komunitními nadacemi prostřednictvím vyhledání a iniciování skupin či

jednotlivců zajímajících se o koncept komunitních nadací a poskytnutí jim technické asistence a podpory v rané fázi jejich záměrů;

- zvyšování povědomí o komunitních nadacích mezi potenciálními dárci ale i širokou veřejností prostřednictvím sběru a následné diseminace dat o tématu komunitní filantropie;
- iniciace aktivit zaměřených na získávání nových finančních zdrojů pro komunitní nadace (zejména dobročinné odkazy ze závětí).

12.2 Významné nadace a nadační fondy

K rozvoji neziskového sektoru u nás přispívá také celá řada nadací a nadačních fondů, jejichž grantové programy jsou často zaměřeny na posilování kapacit neziskových organizací, budování struktur, spolupráce a partnerství. Některé z nich vznikly díky přílivu finančních prostředků ze zahraničí jako pomoc mladé demokracii v ČR, jiné navazují na již započatou tradici a ostatní jsou důkazem sílícího neziskového sektoru u nás.

Nadace VIA

Nadace VIA vznikla v roce 1997 a navázala na činnost české pobočky americké nadace The Foundation for a Civil Society, která působila v České republice od roku 1990. Od svého vzniku rozdělila Nadace VIA částku přes 227 milionů Kč více než 2 650 projektům z oblasti místního rozvoje, rozvoje neziskových organizací a rozvoje filantropie. Je největším soukromým podporovatelem komunitního rozvoje v Čechách a na Moravě. Posláním Nadace VIA je podpora a posilování aktivní účasti veřejnosti ve veřejném dění v České republice.

Nadace Open society fund

Založil ji George Soros, působí ve více než 70 zemích světa a v ČR je od r. 1992. Přispívá k rozvoji otevřené společnosti a prosazuje systémové změny vedoucí k posílení demokracie v ČR. Podporuje nevládní neziskové organizace, občanské iniciativy i jednotlivce, aby byli aktivními občany, kteří ovlivňují prostředí ve svém regionu a své zemi. V otevřených výběrových řízeních poskytuje granty na podporu lidských práv, transparentnosti, vzdělávání a dalších oblastí, které přispívají k rozvoji otevřené

a demokratické společnosti. Mezi lety 1992 a 2010 rozdělila 1,6 miliardy korun na více než 9200 projektů. Hlavní programové oblasti jsou Lidská práva a diskriminace, Vzdělávání a mladí lidé, Transparentnost a veřejná odpovědnost, Posilování občanské společnosti, Emergency fund, East east, Otevřená společnost, Novinářská cena.

Nadace rozvoje občanské společnosti (1993)

Nadace posiluje rozvoj neziskového sektoru, dárcovství a dobrovolnictví, a tím přispívá k rozvoji občanské společnosti a k evropské integraci. Podporuje neziskové organizace, které poskytují pomoc ohroženým a znevýhodněným skupinám, hájí lidská práva, demokratické hodnoty, přispívají k vzájemnému soužití a toleranci menšin ve společnosti. Jednou z klíčových cílových skupin jsou také děti a mladí lidé, které nadace podporuje v rámci specifických programů. Hlavní činností nadace je poskytování nadačních příspěvků v rámci jednotlivých grantových programů na konkrétní projekty nestátních neziskových organizací registrovaných v ČR. Pro tyto grantové programy získává nadace prostředky u nás i v zahraničí. V současné době nadace rozvíjí Program překlenovací pomoci 3P (pomáhá NO návratnými příspěvky překonat období od schválení do poskytnutí dotací), Think Big (podpora mladým lidem, kteří mají dobrý nápad a nemají na jeho realizaci), Pomozte dětem, Vila Čerych, Konto Matěj.

Nadace Partnerství (1992)

Nadace pomáhá lidem, aby chránili a zlepšovali svoje životní prostředí. Poskytuje granty, odborné služby, vzdělávání a přenáší dobré zkušenosti. Podporuje výsadbu stromů a zeleně v krajině i ve městech, obnovu a oživení veřejných prostranství, bezpečnou dopravu ve městech, bezpečné cesty do školy, rozvoj cyklistické dopravy a cykloturistiky, ekologickou výchovu a zapojování dětí do života v obci. Nadační příspěvky poskytuje neziskovým organizacím, školám, obecním úřadům i jednotlivcům po celé ČR. Za 20 let existence podpořili 2858 projektů ve výši přes 273 milionů korun. Současné programy: Dopravní program, Greenways, Klima, Otevřená zahrada, Pro budoucnost a pro Evropu, Prostory, Strom života, Škola pro udržitelný život, Vzdělávací programy, Zahraniční aktivity, Základní grantový program, Strom roku, Cena Josefa Vavrouška, Moravské vinařské stezky, Festival otevřených sklepů

Nadační investiční fond (1991)

Je to fond pro účely nadací, které vybere Poslanecká sněmovna parlamentu ČR na návrh vlády. Majetkem tohoto fondu se stalo jedno procento z druhé vlny kupónové

privatizace. Proběhly dvě etapy rozdělování příspěvků nadacím (1999, 2001). Příspěvky dostaly nadace, které uspěly ve výběrovém řízení, a které se v minulosti osvědčily poskytováním grantů. Příspěvky byly určeny do nadačního jmění a nadace mohli využívat na granty pouze každoroční výnosy. Rozděleno bylo přes 1,3 miliardy korun mezi 102 nadací. Příspěvky z NIF znamenaly pro příjemce výrazné posílení nadačního jmění a přispěly tak k zajišťování dlouhodobé finanční stability českých nadací.

Konto Bariéry

Konto bariéry je od roku 1992 stěžejní projekt Nadace Charty 77, která byla založena v r. 1990. Je první a dosud jedinou kontinuální sbírkou, které se již osmnáct let účastní desetitisíce dárců - svým pravidelným měsíčním příspěvkem pomáhají naplňovat a financovat program Konta bariéry. Za osmnáct let činnosti rozdělilo Konto bariéry více než 247 miliónů korun, podpořilo tisíce projektů, jejichž hlavním cílem bylo zlepšení života handicapovaných spoluobčanů a jejich plnohodnotné zapojení do společnosti. Projekty: Počítače proti bariérám, Burza práce, Sport bez bariér, Aukční salony výtvarníků, Nový start.

Nadace Terezy Maxové dětem

Základním posláním nadace je umožnit každému dítěti vyrůst v rodině. V ČR v ústavní výchově vyrůstá více než 24 tisíc dětí. Cílem Nadace Terezy Maxové je umožnit zdravý a bezpečný vývoj dítěte v jeho vlastní biologické rodině prostřednictvím podpory ohrožených rodin, a také umožnit významné zkrácení délky pobytu dítěte v ústavní výchově prostřednictvím podpory a rozvoje stávajících i nových forem náhradní rodinné péče. Nadaci jde také o úspěšné zapojení dítěte po skončení ústavní výchovy do samostatného života prostřednictvím podpory jeho osobnostního růstu a profesní připravenosti.

Nadace pro transplantace kostní dřeně (1992)

Její cílem je napomáhat veškerým aktivitám ke zlepšení osudu nemocných s nejtěžšími chorobami krve a zhoubnými nádory. Podporuje:

- Rozvoj dárcovství kostní dřeně v ČR
- Programy na podporu pacientů po transplantaci a onkologické terapii
- Vzdělávání v hematologii, onkologii a transplantační medicíně
- Investice do přístrojové techniky a vybavení pracovišť

- Výzkum v oblasti hematologie, onkologie a transplantační medicíny

Nadace má hlavní podíl na vybudování Českého národního registru dárců dřeně, který má nyní přes 34 tisíc registrovaných dobrovolníků a umožnil záchranu stovkám nevléčitelně nemocných pacientů. Podpořila také multifunkční centrum v Plzni, kde je bezplatné ubytování nemocných a jejich rodin. Pořádají se zde výukové a osvětové akce.

Nadace Jedličkova ústavu (1990)

Základním posláním Nadace Jedličkova ústavu je shromažďování finančních prostředků a jiných hodnot za účelem:

- pomoci dětem a mladým lidem s postižením
- rozvoje a obnovy Jedličkova ústavu
- podpory sociální a pracovní rehabilitace
- integrace handicapovaných osob do společnosti

Podporuje projekty jako např. bezbariérová individuální doprava, služby osobní asistence, rehabilitační a fyzioterapeutické služby, pořízení a opravy invalidních vozíků, provoz chráněných dílen atd.

Nadace na ochranu zvířat (1994)

Posláním nadace je trvale zlepšovat vztah člověk - zvíře - životní prostředí, pomáhat zmírňovat utrpení a zajišťovat přijatelné životní podmínky zvířat v lidské péči, držených v zajetí i zvířat volně žijících. Toto poslání vychází z přesvědčení, že zvířata jsou cítící bytosti, které si zasluhují pozornost, péči a ochranu ze strany člověka. Nadace své poslání naplňuje podporou projektů, které odpovídají jejím cílům a prioritám. Patří k nim grantová činnost a veřejná sbírka, přerozdělování finančních prostředků útulkům a záchranným stanicím na území ČR a jiným neziskovým organizacím působícím v ochraně zvířat, osvětová a vzdělávací činnost, legislativní činnost. Podpořené projekty: Pomozte naplnit misky v útulcích, Kampaň pro týraná zvířata, Pes ve městě.

Nadace Veronica

Největší moravská nadace na ochranu přírody. Nadace Veronica byla založena v roce 1992 s cílem získávat finanční zdroje na podporu aktivit, které podporují šetrný vztah k přírodě. Za téměř dvacet let své existence podpořili již více jak 450 projektů v celkové částce přesahující 10 miliónů korun. Prostřednictvím základního grantového

programu podporují především dobrovolnou aktivitu občanů při zachování přírodních i kulturních hodnot krajiny a ekologickou výchovu. Podporují také komunitní rozvoj v Brně a zdůrazňují význam „malých lidských činů“. Příklady aktivit: Nadační moštárna v Hostětíně, Benefiční aukce uměleckých děl, Obchod Nadace Veronica

Nadace Tat'ány Kuchařové – Krása pomoci

Nadace vznikla v roce 2008 a svou pozornost zaměřila především na problematiku seniorů. Snaží se o všestrannou podporu a pomoc vedoucí ke zlepšování a rozvoji kvality života zejména seniorů. Nadace podporuje prověřené projekty, které poskytují moderní sociální služby pro seniory, respektují jejich potřeby, zamezují jejich vyloučení ze společnosti a umožňují jim žít plnohodnotný život v přirozeném prostředí. Podporované projekty jsou zaměřeny především na osobní asistenci a pečovatelskou službu, aktivizační programy, dobrovolnictví v sociálních zařízeních a přispívá také na vybavení a kompenzační pomůcky pro seniory.

Nadační fond manželů Livie a Václava Klausových (2003)

Posláním je podpora humanitárních aktivit zaměřených hlavně na projekty sociálně zdravotního charakteru a v oblasti vzdělávání a to nejen dětí a mládeže, ale i seniorů. Realizované projekty: Jazykové kurzy, stipendia, řidičské průkazy, kroužky, Startovné do života, Senioři komunikují, podpora dětských obětí dopravních nehod.

13 Posilování kapacity neziskového sektoru

13.1 Posilování informační kapacity neziskového sektoru

K posilování informační kapacity neziskového sektoru dochází za pomoci webových stránek, které organizace sdružují a poskytují všeobecné informace. Jde například o stránky Neziskovky.cz (www.neziskovky.cz), které poskytují a nabízí nejen informační servis, ale také řadu profesionálních služeb zaměřených zejména na neziskové organizace a jejich zaměstnance. Jejich cílem je profesionalizace činnosti neziskových organizací a podpora jejich vzájemné spolupráce. Kromě katalogu neziskovek na stránkách najdete i požadavky na udělení grantů, grantový kalendář, informace o poradenství a dárcovství.

Grantový kalendář je přehled aktuálních uzávěrek grantových či výběrových řízení a programů, ve kterých mají české neziskové organizace možnost žádat o poskytnutí finančních prostředků na své projekty. Neziskovky.cz jsou vydavatelem **elektronického zpravodaje SVĚT NEZISKOVEK**, který každou první středu v měsíci přináší aktuality z neziskového sektoru, rozhovory, téma měsíce, legislativní novinky, poradenství, informace o grantech a finančních zdrojích, informace o vzdělávacích akcích, ankety a kalendář akcí.

Další stránky o neziskových organizacích jsou například Kormidlo (www.kormidlo.cz) nebo Econnect (www.ecn.cz). Stránky kormidla se snaží na jednom místě shromažďovat a přehledně předávat odkazy z oblastí lidských práv, sociálního rozvoje a pomoci, životního prostředí, kultury, lidí a společnosti, globalizace a udržitelného rozvoje a neziskového sektoru. Z geografického hlediska chce Kormidlo, co nejlépe mapovat české stránky vztahující se k občanskému sektoru a výběrově pak stránky slovenské, stránky členských a kandidátských zemí Evropské unie a další zahraniční stránky pro dané téma či naši republiku významné. Občanské sdružení Econnect (**E**asy **co**nnectio**n**) je nevládní nezisková organizace, která pomáhá ostatním organizacím neziskového sektoru v ČR využívat informační technologie a internet a ve svém zpravodajství se zároveň věnuje dění, které se tohoto sektoru dotýká. Provozuje také kalendář akcí, grantový kalendář a katalog odkazů. NNO poskytuje informační a mediální servis, vytváří internetové stránky a nabízí publikační systém Toolkit.

13.2 Koncepce rozvoje neziskového sektoru v ČR

Vláda ve svém programovém prohlášení v roce 2007 přijala tezi „Vláda bude podporovat maximálně svobodný prostor pro aktivity občanů, spolků a neziskového sektoru a zajistí podmínky pro stabilitu a rozvoj nestátních neziskových organizací a pro rovnocennou spolupráci státu, samospráv a neziskového sektoru.“, ze které vyplynul mimo jiné úkol zpracovat návrh koncepce rozvoje neziskového sektoru v roce 2007 a v roce 2008 tento návrh ověřit. Pro tento úkol byl vytvořen projekt 09-01 „Vytvořit maximálně svobodný prostor pro aktivity občanů, spolků a neziskového sektoru a pro rovnocennou spolupráci státu, samospráv a neziskového sektoru“. V roce 2007 byla sestavena pracovní skupina tvořená z členů Rady vlády pro nestátní neziskové organizace (RVNNO), jejích výborů a zástupců odborné a akademické veřejnosti.

Tato skupina zpracovala návrh koncepce rozvoje neziskového sektoru, který byl odevzdán programové kanceláři 31. prosince 2007. Návrh koncepce mapoval problematiku oblasti neziskového sektoru z pohledu expertů na neziskový sektor a identifikoval tři oblasti, kterými je potřeba se podrobněji zabývat. Byly jimi: legislativní oblast, oblast financování z národních i evropských zdrojů a spolupráce veřejné správy s občanským sektorem. Pro každou oblast byly stanoveny krátkodobé a střednědobé cíle:

VIZE 2009 – 2013

Transparentní nestátní neziskový sektor je rovnocenným a vítaným partnerem veřejné správy na místní, regionální i národní úrovni. Nestátní neziskový sektor má pevnou oporu v zákonech a nové právní úpravy neomezují aktivity občanů a činnost neziskových organizací. Neziskové organizace mají dlouhodobě stabilní finanční zdroje různých typů, které zajišťují udržitelnost činností a veřejné prospěšnosti.

Priority rozvoje neziskového sektoru:

1. Právní prostředí podporuje transparentní neziskový sektor
2. Veřejná správa vnímá neziskový sektor jako partnera
3. Je rozvíjeno vícezdrojové financování neziskového sektoru

Priorita 1 – Právní prostředí a transparentní neziskový sektor

Opatření 1.1. Právní prostředí na podporu transparentnosti neziskového sektoru

Odůvodnění – opatření řeší tyto problémy:

- 1.1. Problém: Není definována veřejná prospěšnost
- 1.2. Problém: Malá společenská podpora neziskového sektoru
- 1.3. Problém: Je potřeba nová úprava spolkového práva
- 1.4. Problém: Potřeba novely zákona o nadacích a nadačních fondech
- 1.5. Problém: Potřeba novely zákona o obecně prospěšných společnostech

Cíl opatření:

- Neziskový sektor je definován právními předpisy.
- Právní předpisy podporují transparentnost neziskového sektoru, ale nevytváří žádné bariéry pro jeho rozvoj.

Opatření 1.2. Komplexní získávání a zveřejňování informací o neziskovém sektoru

Odůvodnění – opatření řeší tyto problémy:

- 3.1. Problém: Chybějící věcná kontrola, monitoring a evaluace
- 3.2. Problém: Statistické sledování neziskových organizací

Cíl opatření:

- Veřejná správa, média a široká veřejnost rozumějí specifikům neziskovému sektoru.
- Veřejné prostředky jsou v neziskovém sektoru využívány transparentně.
- Vytvoří se funkční informační systém neziskového sektoru (spolkový rejstřík, rejstřík veřejně prospěšných organizací).
- Je vyhodnocován věcný přínos projektů, které realizují neziskové organizace. Probíhá systematický výzkum neziskového sektoru.

Priorita 2 – Veřejná správa vnímá neziskový sektor jako partnera

Opatření 2.1. Definice a metodiky pro rozvoj partnerství

Odůvodnění – opatření řeší tyto problémy:

- 5.2. Problém: Neexistence právního vymezení a metodik pro vytváření a rozvoj partnerství

Měřítka pro hodnocení, zda bylo dosaženo cíle opatření:

- Existuje oficiální definice partnerství a metodiky pro vznik, rozvoj a hodnocení partnerství.
- Existuje vzdělávací program o neziskovém sektoru a partnerství pro veřejnou správu.

Opatření 2.2. Vládní podpora rozvoje partnerství

Odůvodnění – opatření řeší tyto problémy:

5.1. Problém: Neexistence společenské dohody mezi vládou a neziskovým sektorem

Cíl opatření:

- Vláda podporuje vznik partnerství s neziskovým sektorem na národní úrovni.
- Měřítko pro hodnocení, zda bylo dosaženo cíle opatření:
- Byl vytvořen návrh dohody o spolupráci mezi neziskovým sektorem a vládou na národní úrovni.
- RVNNO je zakotvena v zákoně.

Opatření 2.3. Profesionalizace neziskového sektoru

Odůvodnění – opatření řeší tyto problémy:

4.1. Problém: Financování přenosu know-how uvnitř neziskového sektoru

4.2. Problém: Spolupráce uvnitř neziskového sektoru

4.3. Problém: Udržitelnost lidských zdrojů a znalostí NNO

4.4. Problém: Chybějící zdroje pro budování kapacit

3.4. Problém: Nízká úroveň řízení kvality na úrovni nezisk. organizací

Cíl opatření:

- Neziskové organizace budují své kapacity a profesionalizují se.
- Měřítko pro hodnocení, zda bylo dosaženo cíle opatření:
- Vznikly nové zdroje pro budování kapacit neziskového sektoru.

Priorita 3 – Je rozvíjeno vícezdrojové financování neziskového sektoru

Opatření 3.1. Úprava právního prostředí na podporu vícezdrojového financování neziskového sektoru

Odůvodnění – opatření řeší tyto problémy:

2.1. Problém: Nepřehledná legislativa v daňové oblasti

2.2. Problém: Zastaralý dotační systém

2.9. Problém: Nízké daňové odpisy a zákaz prezentace dárců v médiích

2.10. Problém: Chybějící diskuse o společenské odpovědnosti firem

2.16. Problém: Odkládání novelizace zákona o veřejných sbírkách

2.17. Problém: Nahrazování veřejných zakázek dotacemi

2.18. Problém: Kompenzace zisku a ztráty

2.19. Problém: Odvod části výtěžku z loterií a her na veřejně prospěšné účely

Cíl opatření:

- Odstranit zbytečné překážky při vícezdrojovém financování neziskových organizací

Opatření 3.2. Úprava pravidel operačních programů na podporu čerpání neziskovými organizacemi

Odůvodnění – opatření řeší tyto problémy:

2.4. Problém: Systém plateb v operačních programech

2.6. Problém: Byrokracie při čerpání evropských dotací

2.7. Problém: Technická pomoc neziskovým organizacím

Cíl opatření:

- Zavedení opatření vyplývající z evaluace operačních programů, které umožní neziskovým organizacím snáze čerpat finanční prostředky ze strukturálních fondů.

Opatření 3.3. Plánování státní dotační podpory neziskovým organizacím

Odůvodnění – opatření řeší tyto problémy:

2.3. Problém: Vázanost dotací na jednoletý státní rozpočet

2.5. Problém: Udržitelnost výstupů evropských projektů

Cíl opatření:

- Koncepční pojetí státní dotační politiky a zvýšení provázanosti s programovými dokumenty a prioritami vlády, otevírající možnost zvýšení jistoty víceletého financování kontinuálních služeb poskytovaných ze strany NNO.

14 Závěr

Smyslem tohoto textu bylo poskytnout základní vhled do problematiky neziskového sektoru z pohledu nejrůznějších teorií a s ohledem na stávající legislativní rámec, ve kterém subjekty neziskového sektoru fungují. Pro potřeby tohoto vzdělávacího textu byly mezi neziskové organizace zahrnuty občanská sdružení, nadace, nadační fondy, obecně prospěšné společnosti, právnické církevní osoby. Klíčovým kritériem se stala právní forma, nikoliv zřizovatel nebo faktická náplň činnosti. Legislativní rámec pro činnost neziskových organizací je v ČR v zásadě vymezen a to i přes to, že v českém právním řádu doposud není definován pojem „nezisková organizace“. Tento nedostatek činí problémy jak při interpretaci obecných zákonů, které činnost neziskových organizací regulují, tak při interpretaci zákonů specifických (např. zákon o DPH).

Rámec pro fungování (založení, činnost, zánik) všech právních neziskových typů, které na území ČR působí, byl dosud ošetřen zvláštními zákony (zákon o nadacích a nadačních fondech, zákon o obecně prospěšných společnostech, zákon o sdružování občanů a zákon o církvích a náboženských společnostech). Tyto zákony nastavují podmínky pro vznik, činnost a zánik, jakož i práva a povinnosti jednotlivých právních typů.

Právní předpisy vymezující činnost občanských sdružení, jichž je v neziskovém sektoru významná většina, však jsou jen rámcové. To na jedné straně činnost občanských sdružení zjednodušuje, na druhé straně komplikuje jejich kontrolu veřejností. Registrace občanských sdružení je nenáročná a rychle proveditelná (občanské sdružení může být zaregistrováno během 10 dní). I když je známým faktem, že od roku 2005 Ministerstvo vnitra ČR zpřísnilo své posuzování a začalo odmítat registrovat občanská sdružení, která podle stanov poskytují veřejně prospěšné služby za úplatu mimo okruh členské základny, případně pozastavuje jejich činnost. Faktickým problémem zůstala legislativně nedořešená likvidace občanských sdružení. Řada občanských sdružení v praxi končí svoji činnost, aniž by svůj zánik legislativně ošetřila a zajistila své vyřazení z evidence neziskových subjektů. Obdobnou patovou situaci můžeme vidět i u nefunkčních nadací či nadačních fondů. Statistika neziskových organizací ČR pak není zcela průkazná.

Ani daňové prostředí v České republice není zcela bez problémů. Neziskové organizace sice mohou uplatňovat daňové zvýhodnění, jak dotace z veřejných rozpočtů,

tak nadační příspěvky a dary neziskovým organizacím jsou podle zákona o dani z příjmů osvobozené od daně z příjmů i od daně darovací. Fyzické osoby i právnické osoby mohou uplatnit odpočet poskytovaných darů ze základu daně, avšak stanovený limit možného odpočtu je nedostačující a k rozvoji dárcovství nemotivuje. Situaci navíc komplikuje terminologicky a interpretačně nevyjasněný Zákon o dani z přidané hodnoty, který komplikuje a omezuje provoz a finanční řízení neziskových organizací, plátců DPH. Pozitivní skutečností je, že od DPH byly osvobozeny dary poskytované od individuálních dárců prostřednictvím mobilního telefonu. Návrh na daňové asignace, tedy adresování 1 % ze zaplacených daní neziskové organizaci, nebyl prosazen a visí ve vzduchoprázdnu.

Přestože současná legislativa neziskovým organizacím nebrání získávat finance prodejem zboží a služeb, popř. z výnosů z kapitálového majetku, tyto aktivity však ani nepodporuje, v některých případech je zprostředkovaně limituje (zákon o sdružování občanů). Právě tato zásadní právní norma má brzy doznat zásadních změn. Nový občanský zákoník byl schválen na počátku roku 2012 s účinností od 1. 1. 2014 a je koncipován jako norma s širším záběrem než současný občanský zákoník. Ve své obecné části má nový občanský zákoník upravovat i právní režim postavení a existence právnických osob a bude mít tedy zásadní dopad i na postavení a existenci neziskových organizací.

15 Literatura

- BOUKAL P. *Nestátní neziskové organizace (teorie a praxe)*. Praha: Oeconomica, 2009. ISBN 978-80-245-1650-9.
- ČEPELKA O. *Průvodce neziskovým sektorem Evropské unie*. Liberec: Omega, 2003. ISBN 80-902376-3-0.
- DOHNALOVÁ M. *Antropologie občanské společnosti*. Brno: Nadace Universitas Masarykiana, CERM, NAUMA, 2004. ISBN 80-7204-339-0 (CERM) 80-86258-49-1 (Nauma).
- FRIČ P., POSPÍŠILOVÁ T. a kol. *Vzorce a hodnoty dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21. století*. Praha: AGNES, 2010. ISBN 978-80-903696-8-9.
- FRIČ, Pavol a kol. *Dárcovství a dobrovolnictví v České republice: (výsledky výzkumu NROS a Agnes)*. Vyd. 1. Praha: NROS, 2001. 115 s. ISBN 80-902633-7-2.
- FRIČ, P. a kol. *Strategie rozvoje neziskového sektoru*. Praha: Fórum dárců, 2000.
- HLOUŠEK J., HLOUŠKOVÁ Z. *Získávání zdrojů na aktivity NNO působící v sociální oblasti*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2011. ISBN 978-80-7435-121-1.
- HYÁNEK, V., PROUZOVÁ, Z., ŠKARABELOVÁ, S. a kol. *Neziskové organizace ve veřejných službách*. Brno: Masarykova univerzita, 2007. ISBN 978-80-210-4423-4.
- JENKINS, J. C. *Nonprofit Organizations and Policy Advocacy*. In Powell W. W. *The Nonprofit Sector: A Research Handbook*. New Haven: Yale University Press, 1987. 296-318
- KENDALL, J. *The Voluntary Sector. Comparative perspectives in the UK*. London, New York: Routledge, 2003
- KENDALL, J., KNAPP, M. *Measuring the Performance of Voluntary Organizations*. *Public Management* 2(1): 105-132, 2000
- MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003. 287 s. ISBN 80-7178-549-0.
- POSPÍŠIL M., NEUMAYER M., ŠKARABELOVÁ S. a kol. *Neziskové organizace a jejich funkce v demokratické společnosti*. Brno: Společnost pro studium neziskového sektoru, 2009. ISBN 978-80-904150-3-4.
- POSPÍŠIL, Miroslav et al. *Neziskové organizace a jejich funkce v demokratické společnosti*. Brno: Společnost pro studium neziskového sektoru, ©2009. 32 s. ISBN 978-80-904150-3-4.
- REKTOŘÍK, Jaroslav a kol. *Ekonomika veřejného sektoru*. 2., přeprac. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2001. 258 s. ISBN 80-210-2550-6.
- SALAMON, L. M., SOKOLOWSKI, S. W., et al. *Global Civil Society. Dimensions of the Nonprofit Sector. Volume 2*. Bloomfield: Kumarian Press, 2004
- SALAMON, L., HEMS, L., et al. *The Nonprofit Sector: For What and for Whom?* Working Paper of the Johns Hopkins Comparative Nonprofit Sector Project No. 37. Baltimore: The Johns Hopkins University Centre for Civil Society Studies, 2000

- SKOVAJSA M. a kol. *Občanský sektor*. Praha: Portál 2010. ISBN 978-80-7367-681-0.
- STACHOVÁ, Jana. *Občanská společnost v regionech České republiky*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, ©2005. 51 s. Sociologické studie = Sociological studies; 05: 06. ISBN 80-7330-080-X.
- STEJSKAL, Jan, KUVÍKOVÁ, Helena a MAŤÁTKOVÁ, Kateřina. *Neziskové organizace - vybrané problémy ekonomiky: se zaměřením na nestátní neziskové organizace*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. ISBN 978-80-7357-973-9.
- ŠTOGR, Josef. *Partnerství a participace. Veřejný prostor*. Praha: Nadace Open Society Fund, 2001.
- TOŠNER J. (ed.) *Obecné otázky neziskového sektoru*. Praha: AGNES, 2002. ISBN 80-902633-2-1.
- TOŠNER, J., SOZANSKÁ, O. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-514-8.
- VOLF, J. *Financování neziskového sektoru a veřejné finance*. In *Obecné otázky neziskového sektoru. Sborník vybraných materiálů specializačního kurzu „Řízení neziskových organizací“*. Praha: Agnes, 1999. s. 75-102. ISBN 80-902633-2-1.

Internetové zdroje:

- Posouzení systému udělování dotací nestátním neziskovým organizacím* [online]. Dostupné na [www: \[online\]](http://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/dokumenty/posouzeni_pro_web.pdf). Dostupné z: http://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/dokumenty/posouzeni_pro_web.pdf
- Prouzova, Z. *Rozbor financování nestátních neziskových organizací z veřejných rozpočtů v roce 2009* [online]. Dostupné na [www: \[online\]](http://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/dokumenty/rozbor_2009.pdf). Dostupné z: http://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/dokumenty/rozbor_2009.pdf

16 Rejstřík

D

Daně, 19, 20, 69, 90
Dárcovství, 11, 68, 77, 80, 81, 84, 90
Dobrovolnictví, 11, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 80, 83,
91
Dotace, 7, 20, 60, 61, 89

N

Nadace, 6, 9, 15, 16, 18, 28, 29, 34, 36, 37, 38, 39,
40, 41, 55, 67, 68, 69, 73, 75, 76, 77, 78, 79, 80,
81, 82, 83, 91, 92
Nadační fond, 18, 34, 37, 41, 42, 60
Nezisková organizace, 6, 7, 11, 12, 15, 19, 20, 21, 48,
50, 51, 56, 57, 58, 59, 60, 68, 72, 74, 75, 79, 80,
84, 85, 86, 88, 89, 91
Neziskový sektor, 10, 56, 86

O

Občanská společnost, 9, 92
Občanské sdružení, 6, 16, 17, 23, 55, 60, 67, 75, 89
Občanský sektor, 10, 92
Obecně prospěšná společnost, 13, 28, 29

S

Služba, 17, 19, 56, 64, 65, 66

U

Účetnictví, 17, 19, 26, 31, 37, 39, 42, 46

Z

Zakládací listina, 12, 17, 28, 30, 32, 33, 43, 44, 45, 46
Založení, 23, 28

Redakční rada Edice texty k sociální práci:
Mgr. Karel Bauer; Mgr. Radka Janebová, Ph.D.; PhDr. Martin Smutek, Ph.D.;
Mgr. Zuzana Truhlářová, Ph.D.

Řada: Právo v sociální práci – sv. 15

Název: **Teorie a právo neziskového sektoru**

Rok a místo vydání: 2013, Hradec Králové

Vydání: první

Náklad: 200

Vydalo nakladatelství Gaudeamus při Univerzitě Hradec Králové jako svou 1245. publikaci.

ISBN 978-80-7435-305-5